

รายงานการวิจัย

การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ
ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังsongร่วมใจรักษ์

Development of Processed Herbal Products to Create
Economic Value Added to
Wang Song Ruamjairak Enterprise Group.

จตุพร จันทรเพชร

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ประจำปีงบประมาณ 2566

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ
ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักษ์

Development of Processed Herbal Products to Create
Economic Value Added to
Wang Song Ruamjairak Enterprise Group.

จตุพร จันทรเพชร สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
คณะวิทยาการจัดการ

ทุนอุดหนุนงานวิจัย ประเภทงานวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาเร่งด่วนของชุมชน ท้องถิ่น
โดย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ งบประมาณรายได้ของมหาวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2566

(ก)

ชื่องานวิจัย	การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์
ชื่อผู้วิจัย	จตุพร จันทรเพชร
สาขาวิชา	เศรษฐศาสตร์การลงทุน
ปีการศึกษา	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ปีเสร็จวิจัย	2566

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ โดยการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ มีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 25 ราย พื้นที่ในการปลูกผักปลอดภัยจำนวนทั้งสิ้น 1,200 ไร่ โดยกลุ่มและเครือข่ายที่ทำเกษตรอินทรีย์มีมากกว่า 200 ราย และพบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ มีความสนใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

ผลศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ โดยกิจกรรมการวิเคราะห์ศักยภาพกลุ่ม พบว่า จุดเด่นของกลุ่มคือด้านวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการผลิตมีในพื้นที่ หาได้ง่าย และมีจุดแข็งเรื่องของพื้นที่ที่ทำการปลูกพืช ผัก สมุนไพร ปลอดภัยเพื่อจำหน่ายเป็นหลัก

ผลจากการประชุมกลุ่มเพื่อสำรวจแนวทางการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ คือ ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปด้วยวิธีสกัดเย็น ซึ่งวัตถุดิบที่ใช้ คือ มะพร้าว ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ เนื่องจากความสามารถในการผลิตมะพร้าวอินทรีย์ ของกลุ่มมีประมาณ 5 -10 ตันต่อปี พื้นที่ปลูกรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ แบบมีส่วนร่วม (PGS) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์วิถีเพชรบูรณ์ นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มมูลค่าด้วยการแปรรูป ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีประโยชน์และน่าสนใจ ซึ่งปัจจุบันการผลิตสมุนไพร หรือพืช ผัก อินทรีย์ส่งให้กับ modern trade และคู่ค้าอื่น ๆ อยู่แล้ว

Research Title	Development of Processed Herbal Products to Create Economic Value Added to Wang Song Ruamjairak Enterprise Group.
Researcher	Miss Jatupon Janpet
Organization	Economics Program Faculty of Management Sciences
Academic Year	Phetchabun Rajabhat University.
Academic Year	2023

ABSTRACT

The objectives of this study were 1) to study the potential of Wangsong Ruamjairak Community Enterprise Group 2) to study the developmental approaches for processed herbal products of Wangsong Ruamjairak Community Enterprise Group. By studying and collecting data by in-depth interview form, Wang Song Ruamjairak Community Enterprise Group, Muang District, Phetchabun Province. By analyzing strengths, weaknesses, opportunities and threats

Wang Song Community Enterprise Group, Muang District, Phetchabun Province There are 25 members in total the area for planting safe vegetables is 1,200 rai with more than 200 groups and networks that do organic farming. Interested in the development of processed herbal products to create added economic value

Analysis of the potential of Wang Song Ruamjairak community enterprise group. According to group potential analysis activities, it was found that the strengths of the group were the raw materials used in production in the area, easy to find, and the strengths in the area that mainly cultivated vegetables, herbs, and safety for sale.

Results from the group meeting to explore the demand for herbal product processing. To create added value for the economy is herbal products processed by cold extraction method. The raw material used is coconut which corresponds to the needs of the group to develop products. due to the ability to produce organic

coconuts The group has about 5 -10 tons per year. The planting area is certified organic agriculture. Participatory Model (PGS) Phetchabun Organic Agriculture Standard It is also value added by processing. Make it a useful and interesting product. Currently, the production of herbs or organic vegetables is already delivered to modern trade and other trading partners.

(ค)

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีจากการสนับสนุนของสถาบันวิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่ได้กำกับนักวิจัยให้สามารถบริหารการทำวิจัยได้สำเร็จ และได้รับความอนุเคราะห์และความช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธรรม์ณชาติ วันแดง ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา เป็นอย่างสูงที่ได้ให้ความรู้ และเจ้าหน้าที่ทุกคนของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ที่อำนวยความสะดวกต่างๆ ในการทำวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นโครงการวิจัยจนสำเร็จได้เป็นอย่างดี รวมไปถึงหัวหน้ากลุ่มวังซองร่วมใจรักษ์ คุณวิจิตร กระจุก และผู้ประสานงาน คุณธัญญารัตน์ ณะพรพิสุทธิ์ ให้ข้อมูลประกอบของงานวิจัยฉบับนี้มาโดยตลอดจนประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีสำหรับการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ที่ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์สำหรับการวิจัยฉบับนี้อีกด้วย

ขอขอบพระคุณปราชญ์ทุกท่านที่ให้ความรู้ ตลอดจนแนวคิดต่างๆ ที่ได้นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ และผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถามอันนำมาซึ่งความสำเร็จของงานศึกษาในครั้งนี้

จตุพร จันทร์เพชร

กรกฎาคม 2566

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	จ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
ขอบเขตการศึกษา.....	3
นิยามศัพท์.....	3
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
ทฤษฎีและแนวคิดในการศึกษา.....	5
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	20
กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	24
บทที่ 3 วิธีการศึกษา.....	25
วิธีการศึกษา.....	25
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	26
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	26
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	27

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษา.....	29
ตอนที่ 1 ศึกษาบริบท และสภาพทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน วังของร่วมใจรักษ์.....	29
ตอนที่ 2 ข้อมูลผลิตภัณฑ์สมุนไพร (กรณีเป็นเกษตรกร และมีความสนใจ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ทางเศรษฐกิจ).....	35
ตอนที่ 3 ความต้องการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ทางเศรษฐกิจ.....	36
ตอนที่ 4 ความต้องการอบรมหลักสูตรแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ.....	37
ตอนที่ 5 วิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์.....	38
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	46
สรุปผลการศึกษา.....	46
อภิปรายผล.....	48
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	49
บรรณานุกรม.....	50
ภาคผนวก.....	52
ภาคผนวก ก แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษา.....	52
ภาคผนวก ข ภาพประกอบงานวิจัยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์.....	57
ประวัติคณะผู้วิจัย.....	72

(จ)

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	จำนวนร้อยละของเพศ	32
4.2	จำนวนร้อยละของอายุ	32
4.3	จำนวนร้อยละของการศึกษา	32
4.4	จำนวนร้อยละของอาชีพหลัก	33
4.5	จำนวนร้อยละของรายได้	33
4.6	จำนวนร้อยละของสถานะปัจจุบันกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์	34
4.7	จำนวนร้อยละของความสนใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อ สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจหรือไม่	34
4.8	จำนวนร้อยละของผลิตภัณฑ์สมุนไพร จำนวนพื้นที่ และปริมาณผลผลิต	35
4.9	จำนวนร้อยละเกี่ยวกับการแนวทางการผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูป	36
4.10	จำนวน ร้อยละความต้องการอบรมหลักสูตรแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร	37

(จ)

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	กรอบแนวคิดการวิจัย	24
4.1	สถานที่ตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์	29
4.2	ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์	31
4.3	การประชุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์	38
4.4	วิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์	38
4.5	วัตถุดิบ (ก) มะพร้าว (ข) พริกแห้ง	40
4.6	วัตถุดิบ (ก) งาดำ (ข) ถั่วลิสง	41
4.7	แนะนำพืชสมุนไพรที่สามารถใช้เครื่องสกัดเย็นได้	41
4.8	พืชสมุนไพรที่สามารถใช้เครื่องสกัดเย็นได้ พริกแห้ง งาดำ ถั่วลิสง มะพร้าว	42
4.9	สาธิตการใช้เครื่องสกัดเย็น โดยใช้พืชสมุนไพร	42
4.10	สาธิตการสกัดเย็น โดยใช้พืชสมุนไพร พริก	43
4.11	สาธิตการสกัดเย็น โดยใช้พืชสมุนไพร งา	43
4.12	สาธิตการสกัดเย็น โดยใช้พืชสมุนไพร ถั่วลิสง	44
4.13	สาธิตการใช้เครื่องสกัดเย็น มะพร้าว	44
4.14	สรุปผลการวิจัยตามกรอบแนวคิด	45

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยอุดมไปด้วยสมุนไพรนับพันชนิด เป็นของขวัญจากธรรมชาติที่มอบให้กับเรามาช้านาน ซึ่งสมุนไพรแต่ละชนิดล้วนมีสรรพคุณต่างกันไป บ้างใช้กิน บ้าง ใ้ ใบ ลำต้น หรือราก นำมาต้มทานได้แบบสดๆ หรือไม่ก็นำมาสกัดเอาสารสำคัญ เพื่อการเยียวยารักษา อาการเจ็บไข้ ไม่เท่านั้นสมุนไพรยังสามารถสร้างรายรับให้กับประเทศได้มหาศาล ทั้งจากการเพาะปลูกของเกษตรกร นำมาแปรรูปจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ของกลุ่มผู้ประกอบการชุมชน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เห็นได้จากข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ พบว่า ตลาดของผลิตภัณฑ์สมุนไพรในประเทศไทย ในปี 2564 มีมูลค่าสูงถึง 45.64 พันล้านบาท ซึ่งลดลงจากปี 2563 ประมาณร้อยละ 1 โดยผลิตภัณฑ์จำพวกยาบำรุงกำลังมีแนวโน้มความต้องการลดลง ขณะที่ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมีความต้องการเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID -19 ทำให้ผู้บริโภคหันมาสนใจดูแลสุขภาพเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ มีการคาดการณ์ว่าผลิตภัณฑ์สมุนไพรจะเติบโตเพิ่มขึ้นทุกๆ ปีและจะมีมูลค่าตลาดสูงถึง 59.5 พันล้านบาทในปี 2569 (กระทรวงพาณิชย์, 2565)

ทั้งนี้ สมุนไพรที่เกษตรกรในชุมชนนิยมเพาะปลูก ได้แก่ ขมิ้นชัน ตะไคร้หอม โพล เพชรสังฆาต ฟ้าทะลายโจร มะระขี้นก ว่านหางจระเข้ หญ้าหวาน หรือแม้แต่กระทั่งพืชสวนตามไร่ในที่หาได้ง่าย เช่น ราชขาว มะพร้าว เป็นต้น ด้วยเหตุนี้หลายฝ่ายจึงพยายามส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาให้อุตสาหกรรมสมุนไพรไทยขยายตัวมากกว่าที่เป็นอยู่

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน คือ การใช้วิธีการที่จะทำให้คนในชุมชนดำรงชีวิตตามหลักการพื้นฐานของฐานเศรษฐกิจพอเพียงทั้งนี้ เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ตามอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ เพื่อไม่ให้เข้ามาทำลายเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชน จนชุมชนต้องล่มสลาย จึงต้องมีการสร้างให้ชุมชนเกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิตที่พึ่งพิงมีเหตุผลสามารถสร้างภูมิคุ้มกันในตนเอง ชุมชน สังคมและเศรษฐกิจทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า การพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบยั่งยืนมีพื้นฐาน จากการผลิตที่อาศัยเทคโนโลยีของท้องถิ่นพร้อมภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นเศรษฐกิจแบบความพอดี มีความมั่นคง และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาผลิตเป็นสินค้าหรือบริการ ซึ่งจะนำไปสู่ การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ประหยัด เพิ่มพูนรายได้ เกิดอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวอย่างพออยู่พอกินตามสภาพของ

ท้องถิ่น ซึ่งกลุ่มคนชั้นรากหญ้า เป็นกลุ่มคนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อ การพัฒนาประเทศ กลุ่มคนเหล่านี้ มักจะมีการสร้างสมความรู้ ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของกลุ่มคนหรือชุมชนมาอย่างยาวนาน โดย มีบางส่วนสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติได้

การนำสมุนไพรที่มีในท้องถิ่น ที่มีราคาถูกหรือหยาบจับได้จากธรรมชาตินำมาแปรรูปสร้างอาชีพ สร้างรายได้ ส่งเสริมให้มีการนำสมุนไพรมาแปรรูปโดยผ่านขบวนการต่างๆ อาทิ การสกัดเพื่อให้ได้ สารสกัดจากสมุนไพร นำมาเป็นผลิตภัณฑ์อเนกประสงค์นานาชนิด ทั้งด้านยาโรค อาหาร เครื่องดื่ม เครื่องสำอาง เพื่อเป็นอาชีพเสริม สร้างรายได้ หรือประกอบเป็นธุรกิจในครอบครัว ชุมชน หรือแม้แต่ วิสาหกิจในชุมชน

ด้วยเหตุนี้ วิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักซ์ ซึ่งทำการเกษตรอินทรีย์ และมีผลผลิตที่เป็นสมุนไพร หลายชนิดยังประสบปัญหาเรื่องสินค้าล้นตลาด และราคาตกต่ำ ทำให้เกษตรกรมีปัญหารายได้ที่ไม่ เพียงพอกับรายจ่ายที่ต้องจ่ายออกไปทุกวัน อีกซ้ำเกษตรกรยังมีภาระหนี้สินที่เกิดจากการกู้ยืมมา จน เกษตรกรต้องรวมตัวออกมาเรียกร้องให้ภาครัฐเร่งหาทางออกเพื่อช่วยบรรเทาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น

ฉะนั้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักซ์ จึงต้องการที่จะแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในส่วน ของพืชสมุนไพรที่จะสามารถนำมาพัฒนา และแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ซึ่งคาดว่าจะสามารถทำให้ สมาชิกมีความเป็นอยู่ที่ดี และเศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้นสามารถประกอบอาชีพพึ่งพาตนเองได้ อันจะ นำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกในกลุ่มให้ดีขึ้นได้ และมีรายได้ที่ยั่งยืน

ดังนั้นผู้วิจัยได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวจึงได้ทำการศึกษา การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูป เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักซ์ เพื่อมุ่งค้นหาแนวทางในการ พัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรท้องถิ่นสู่การค้า และเพื่อสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักซ์
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักซ์

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เมื่อการศึกษาเสร็จสมบูรณ์ ผู้ศึกษาคาดว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

- 1) ทำให้ทราบถึงสภาพชุมชน และบริบทเฉพาะของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักซ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ศักยภาพกลุ่ม

2) ทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ ในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มรายได้ให้กลุ่ม และสามารถลดต้นทุนด้านวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต และการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปสำหรับธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตพื้นที่ คือ ตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
3. ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีประชากร และกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ ตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 25 ราย ได้แก่ ประธาน และสมาชิกของชุมชน
4. ขอบเขตเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
การวิจัยเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview)
 - 1) ใช้ในการเก็บข้อมูลสถานการณ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ ตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ใช้ในการเก็บข้อมูลคุณภาพ
 - 2) วิเคราะห์หาผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมต่อการพัฒนา
 - 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์
 - 4) พัฒนาตัวผลิตภัณฑ์เพื่อหาต้นแบบของการพัฒนา

1.5 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

ผลิตภัณฑ์

หมายถึง สิ่งที่เสนอขายโดยธุรกิจ เพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคให้ได้รับความพึงพอใจ สิ่งที่เสนอขายนี้อาจเป็นผลิตภัณฑ์ บริการ ความคิด สถานที่ องค์กร หรือบุคคลก็ได้

การพัฒนาผลิตภัณฑ์

หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ใช้สำหรับกิจการ อาจจะเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการที่มีแนวคิดใหม่ๆ หรือมีการเปลี่ยนแปลงบางอย่างในผลิตภัณฑ์สินค้าหรือที่มีอยู่แล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์สินค้าจะต้องมีผลให้ผู้บริโภคหรือลูกค้าเพื่อให้เกิดความพึงพอใจในตัวผลิตภัณฑ์สินค้าให้มากที่สุด

สมุนไพร	หมายถึง ผลผลิตกําเนิดมาจากธรรมชาติ ได้จาก พืช สัตว์ และแร่ธาตุ ที่ใช้เป็นยา หรือผสม ปปรุง หรือแปรรูปอื่นๆ ผสมกับสารอื่นที่มีสรรพคุณทางยาที่แตกต่างกันทางรูป รสชาติ กลิ่น สี เพื่อส่งเสริมสุขภาพ และการรักษาโรค เพื่อประโยชน์ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีคุณภาพดี
แปรรูป	หมายถึง การผสม ปปรุง หรือแปรรูปอื่นๆ ของวัตถุดิบ เช่น บดละเอียด หรือสกัดจนไม่เห็นรูปแบบเดิมตามธรรมชาติ เพื่อผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ
มูลค่าเพิ่ม	หมายถึง การพัฒนาต่อยอด เน้นตัวผลิตภัณฑ์ทั้งที่เป็นผลิตภัณฑ์เดิม หรือคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยอาศัยการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตัวอย่างเช่น การปรับเปลี่ยนรูปลักษณ์ผลิตภัณฑ์
กลุ่มวิสาหกิจชุมชน	หมายถึง กิจกรรมของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้นำแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วม ใจรักษ์ ดังนั้นในบทนี้ผู้วิจัยจึงได้แสดงภาพรวมของทฤษฎี รวมถึงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็น แนวทางในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดของ SWOT Analysis
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์
3. แนวคิดเกี่ยวกับสมุนไพร
4. แนวคิดเกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์
5. แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างมูลค่าเพิ่ม
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีและแนวคิดในการศึกษา

1. แนวคิดของ SWOT Analysis

SWOT Analysis เป็นการวิเคราะห์สภาพองค์การ หรือหน่วยงานในปัจจุบัน เพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดเด่น จุดด้อย หรือสิ่งที่อาจเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการในอนาคต SWOT เป็น ตัวย่อของข้อความที่มีความหมายดังนี้

Strengths หมายถึง จุดแข็งหรือข้อได้เปรียบ

Weaknesses หมายถึง จุดอ่อนหรือข้อเสียเปรียบ

Opportunities หมายถึง โอกาสที่จะดำเนินการได้

Threats หมายถึง อุปสรรค ข้อจำกัด หรือปัจจัยที่คุกคามการดำเนินงานขององค์การ

หลักการสำคัญของ SWOT ก็คือการวิเคราะห์โดยการสำรวจสภาพแวดล้อม 2 ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อให้รู้ตนเอง

(รู้เรา) รู้จักสภาพแวดล้อม (รู้เขา) ชัดเจน และวิเคราะห์โอกาส อุปสรรค การวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายนอก และภายในองค์กร ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารขององค์กรทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายนอกองค์กรทั้งสิ่งที่ได้เกิดขึ้นแล้ว และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ที่จะมีผลต่อองค์กร และจุดแข็ง จุดอ่อน และความสามารถด้านต่าง ๆ ที่องค์กรมีอยู่ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์และกิจกรรมดำเนินการขององค์กรที่เหมาะสมต่อไป

2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Product) McCarthy & Pereault, Jr. (Basic Marketing, 1991 - P. 342) ได้ให้ความหมายว่า ผลิตภัณฑ์ใหม่ว่า ผลิตภัณฑ์ใหม่หมายถึง ผลิตภัณฑ์ใด ๆ ที่ใช้สำหรับกิจการอาจเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีแนวคิดใหม่หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงบางอย่างในผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้ว (การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะต้องมีผลให้ผู้บริโภคพึงพอใจผลิตภัณฑ์มากขึ้นกว่าการบริโภคผลิตภัณฑ์เดิม) หรืออาจจะเป็นผลิตภัณฑ์เดิมที่นำเสนอในตลาดใหม่

ปัจจุบันสภาพตลาดมีการแข่งขันสูงและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็วทำให้มีผลิตภัณฑ์ใหม่ในตลาดจำนวนมาก ส่งผลให้วงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์สั้นลง ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่จะอยู่รอดได้ในตลาด จึงต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่มี "ความใหม่" ที่แตกต่างและเป็นสาระสำคัญของผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องตรงกับลักษณะความต้องการของผู้บริโภค

จากความหมายของผลิตภัณฑ์ใหม่ จึงอาจจำแนกผลิตภัณฑ์ใหม่ได้ 3 ลักษณะคือ

1. ผลิตภัณฑ์นวัตกรรมใหม่ (Innovative Product) หมายถึง ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ยังไม่มีผู้ใดนำเสนอในตลาดมาก่อนหรือเป็นแนวคิดใหม่ที่ผู้บริโภคอาจยังคาดไม่ถึง
2. ผลิตภัณฑ์ปรับปรุงใหม่โดยการปรับเปลี่ยน ดัดแปลง (Replacement Product of Modify Product) หมายถึง ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่พัฒนาเปลี่ยนแปลงปรับปรุงมาจากผลิตภัณฑ์เดิมที่ขายอยู่แล้วในตลาด ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่ผู้บริโภคได้มากขึ้นกว่าเดิม
3. ผลิตภัณฑ์ลอกเลียนแบบหรือการลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์ (Imitative or Me-too-Product) หมายถึง ผลิตภัณฑ์ใหม่สำหรับกิจการแต่ไม่ใหม่ในท้องตลาดเกิดจากการที่กิจการเห็นว่าเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการที่ได้รับการยอมรับและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคหรือลูกค้าเป็นหลักทำให้กิจการมีโอกาสทำกำไรสูง จึงเสนอผลิตภัณฑ์สินค้า และบริการ เพื่อเข้าสู่ท้องตลาดโดยมีส่วนแบ่งทางการตลาดขององค์กรหรือบริษัท

ขั้นตอนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

ผลิตภัณฑ์ที่เป็นแนวคิดใหม่ยังไม่มีผู้ใดนำเสนอในตลาดมาก่อน เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีโอกาสสูงในตลาด แต่มีความเสี่ยงสูงต่อความล้มเหลวด้วย ถ้าพบว่าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมีลักษณะไม่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค

ดังนั้นเพื่อความมั่นใจว่าผลิตภัณฑ์ใหม่จะได้นับการยอมรับจากผู้บริโภค และเพื่อลดความเสี่ยงจากการล้มเหลวของผลิตภัณฑ์ใหม่ กิจกรรมจึงควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. สร้างแนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่
2. การพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด
3. การวิเคราะห์สภาพธุรกิจ
4. การพัฒนาผลิตภัณฑ์
5. การทดสอบตลาด
6. การแนะนำสินค้าเข้าสู่ตลาด

3. แนวคิดเกี่ยวกับสมุนไพร

“สมุนไพร” พระราชบัญญัติยา หมายถึง “ยาที่ได้จากพืช สัตว์หรือแร่ ซึ่งยังไม่ได้ผสม ประจุ หรือเปลี่ยนแปลง” เช่น พืชก็ยังเป็นส่วนของ ราก ลำต้น ใบ ดอก ผล ฯลฯ ซึ่งยังไม่ได้ผ่านขั้นตอนการแปรรูปใด ๆ แต่ในทางการค้าสมุนไพรมักจะถูกดัดแปลงในรูปต่าง ๆ เช่น ถูกหั่นให้เป็นชิ้นเล็กลง บดเป็นผง ละเอียด หรืออัดเป็นแท่ง อย่างไรก็ตามในความรู้สึกของคนทั่ว ๆ ไป เมื่อกล่าวถึงสมุนไพร มักจะนึกถึงเฉพาะต้นไม้ที่นำมาใช้เป็นยาเท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสัตว์ หรือแร่ มีการนำมาใช้น้อย และใช้ในโรคบางชนิดเท่านั้น (พระราชบัญญัติยา, 2522)

พืชสมุนไพร หมายถึงพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้ปรุงหรือประกอบเป็นยารักษาโรคต่าง ๆ ใช้ในการส่งเสริมสุขภาพร่างกายได้

ความสำคัญของพืชสมุนไพร

1. ความสำคัญในด้านสาธารณสุข

พืชสมุนไพร เป็นผลผลิตจากธรรมชาติ ที่มนุษย์รู้จักนำมาใช้เป็นประโยชน์ เพื่อการรักษาโรคร้ายไข้เจ็บตั้งแต่โบราณกาลแล้ว เช่นในเอเชียก็มีหลักฐานแสดงว่ามนุษย์รู้จักใช้พืชสมุนไพรมากกว่า 6,000 ปี แต่หลังจากที่ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ มีการพัฒนาเจริญก้าวหน้ามากขึ้น มีการสังเคราะห์และผลิตยาจากสารเคมี ในรูปที่ใช้ประโยชน์ได้ง่าย สะดวกสบายในการใช้มากกว่าสมุนไพร ทำให้ความนิยมใช้ยาสมุนไพร

ลดลงมาเป็นอันมาก เป็นเหตุให้ความรู้วิทยาการด้านสมุนไพรขาดการพัฒนา ไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร ในปัจจุบันทั่วโลกได้ยอมรับแล้วว่าผลที่ได้จากการสกัดสมุนไพร ให้คุณประโยชน์ดีกว่ายา ที่ได้จากการสังเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ประกอบกับในประเทศไทยเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ มีพืชต่าง ๆ ที่ใช้เป็นสมุนไพรได้อย่างมากมายนับหมื่นชนิด ยังขาดก็แต่เพียงการค้นคว้าวิจัยในทางที่เป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้นเท่านั้น ความตื่นตัวที่จะพัฒนาความรู้ด้านพืชสมุนไพร จึงเริ่มขึ้นอีกครั้งหนึ่ง มีการเริ่มต้นนโยบายสาธารณสุขขั้นมูลฐานอย่างเป็นทางการของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2522 โดยเพิ่มโครงการสาธารณสุขขั้นมูลฐานเข้าในแผนพัฒนาการสาธารณสุขตามแผนพัฒนา การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) ต่อเนื่องจนถึงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) โดยมีกลวิธีการพัฒนาสมุนไพรและการแพทย์แผนไทยในงานสาธารณสุขมูลฐาน คือ

1. สนับสนุนและพัฒนาวิชาการและเทคโนโลยีพื้นบ้านอันได้แก่ การแพทย์แผนไทย เภสัช กรรมแผนไทย การนวดไทย สมุนไพร และเทคโนโลยีพื้นบ้าน เพื่อใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหา สุขภาพของชุมชน

2. สนับสนุนและส่งเสริมการดูแลสุขภาพของตนเอง โดยใช้สมุนไพร การแพทย์พื้นบ้าน การนวดไทย ในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน ให้เป็นไปอย่างถูกต้องเป็นระบบสามารถปรับประสาน การดูแลสุขภาพแผนปัจจุบันได้ อาจกล่าวได้ว่าสมุนไพรสำหรับสาธารณสุขมูลฐาน คือ สมุนไพรที่ใช้ในการส่งเสริมสุขภาพ และการรักษาโรค/อาการเจ็บป่วยเบื้องต้น เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้นประเทศไทย สมุนไพรหลายชนิดที่เราส่งออกเป็นรูปของวัตถุดิบคือ กระวาน ขมิ้นชัน เร่ว เปล้าน้อย และมะขามเปียก เป็นต้น ซึ่งสมุนไพรเหล่านี้ตลาดต่างประเทศยังคงมีความต้องการอีกมาก และในปัจจุบันกรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ให้ความสนใจในการศึกษาเพิ่มขึ้นและมีโครงการวิจัยบรรจุไว้ในแผนพัฒนาระบบการผลิตการตลาดและการสร้างงานในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) เพื่อหาความเป็นไปได้ในการพัฒนาคุณภาพและแหล่งปลูกสมุนไพรเพื่อส่งออก โดยกำหนดชนิดของสมุนไพรที่มีศักยภาพ 13 ชนิด คือ มะขามแขก กานพลู เทียนเกล็ดหอย ดอกดัง เร่ว กระวาน ชะเอมเทศ ขมิ้น จันทร์เทศ ใบพลู พริกไทย ดีปลี และน้ำผึ้ง

ประโยชน์ของพืชสมุนไพร

1. สามารถรักษาโรคบางชนิดได้ โดยไม่ต้องใช้ยาแผนปัจจุบัน ซึ่งบางชนิดอาจมีราคาแพง และต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก อีกทั้งอาจหาซื้อได้ยากในท้องถิ่นนั้น

2. ให้ผลการรักษาได้ดีใกล้เคียงกับยาแผนปัจจุบัน และให้ความปลอดภัยแก่ผู้ใช่มากกว่าแผนปัจจุบัน

3. สามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่นเพราะส่วนใหญ่ได้จากพืชซึ่งมีอยู่ทั่วไปทั้งในเมืองและ ชนบท

4. มีราคาถูก สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อยาแผนปัจจุบันที่ต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศ เป็นการลดการขาดดุลทางการค้า

5. ใช้เป็นยาบำรุงรักษาให้ร่างกายมีสุขภาพแข็งแรง

6. ใช้เป็นอาหารและปลูกเป็นพืชผักสวนครัวได้ เช่น กะเพรา โหระพา ขิง ข่า ตำลึง

7. ใช้ในการถนอมอาหารเช่น ลูกจันทร์ ดอกจันทร์และกานพลู

8. ใช้ปรุงแต่ง กลิ่น สี รส ของอาหาร เช่น ลูกจันทร์ ใช้ปรุงแต่ง กลิ่นอาหารพวก ขนมปัง เนย ไข่ กรอก แฮม เบคอน

9. สามารถปลูกเป็นไม้ประดับอาคารสถานที่ต่าง ๆ ให้สวยงาม เช่น คุ้น ชุมเห็ดเทศ

10. ใช้ปรุงเป็นเครื่องสำอางเพื่อเสริมความงาม เช่น ว่านหางจระเข้ ประคำดีควาย

11. ใช้เป็นยาฆ่าแมลงในสวนผัก ผลไม้ เช่น สะเดา ตะไคร้ หอม ยาสูบ

12. เป็นพืชที่สามารถส่งออกทำรายได้ให้กับประเทศ เช่น กระวานขมิ้นชัน เร่ว

13. เป็นการอนุรักษ์มรดกไทยให้ประชาชนในแต่ละท้องถิ่น รู้จักช่วยตนเองในการ นำพืชสมุนไพรในท้องถิ่นของตนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ตามแบบแผนโบราณ

14. ทำให้คนเห็นคุณค่าและกลับมา ำเนินชีวิตใกล้ชิดธรรมชาติยิ่งขึ้น

15. ทำให้เกิดความภูมิใจในวัฒนธรรม และคุณค่าของความเป็นไทย

ในพระราชบัญญัติฉบับที่ 3 ปีพุทธศักราช 2522 ได้แบ่งยาที่ได้จากเภสัชวัตถุนี้อันเป็น 2 ประเภทคือ

1. ยาแผนโบราณ หมายถึง ยาที่ใช้ในการประกอบโรคศิลปะแผนโบราณหรือในการบำบัดโรคของสัตว์ ซึ่งมีปรากฏอยู่ในตำรายาแผนโบราณที่รัฐมนตรีประกาศ หรือยาที่รัฐมนตรีประกาศให้เป็นยาแผนโบราณ หรือได้รับอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนตำรับยาเป็นยาแผนโบราณ

2. ยาสมุนไพร หมายถึง ยาที่ได้จากพืชสัตว์แร่ธาตุที่ยังมิได้ผสมปรุงหรือแปรสภาพสมุนไพร นอกจากจะใช้เป็นยาแล้ว ยังใช้ประโยชน์เป็นอาหารใช้เตรียมเป็นเครื่องดื่ม ใช้เป็นอาหารเสริม เป็นส่วนประกอบในเครื่องสำอางใช้แต่งกลิ่น แต่งสีอาหารและยา ตลอดจนใช้เป็นยาฆ่าแมลงอีกด้วย ในทางตรงกันข้าม มีสมุนไพรจำนวนไม่น้อยที่มีพิษ ถ้าใช้ไม่ถูกวิธีหรือใช้เกินขนาดจะมีพิษถึงตายได้ดังนั้นการใช้สมุนไพรจึงควรใช้ด้วยความระมัดระวังและใช้อย่างถูกต้อง ปัจจุบันมีการตื่นตัวในการ นำสมุนไพรมาใช้

พัฒนาประเทศมากขึ้น สมุนไพรเป็นส่วนหนึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนิน โครงการ สมุนไพรกับสาธารณสุขมูลฐาน โดยเน้นการนำสมุนไพรมาใช้บำบัดรักษาโรคใน สถานบริการสาธารณสุขของรัฐมากขึ้น และ ส่งเสริมให้ปลูกสมุนไพรเพื่อใช้ภายในหมู่บ้านเป็นการสนับสนุนให้มีการใช้สมุนไพรมากยิ่งขึ้น อันเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยประเทศชาติประหยัดเงินตราในการสั่งซื้อยาสำเร็จรูปจากต่างประเทศได้ปีละเป็นจำนวนมาก

4. แนวคิดเกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์

กรมส่งเสริมการเกษตร (2563) กล่าวว่า การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร หมายถึง การนำเอาผลผลิตทางการเกษตรมาผ่านกระบวนการ ที่เปลี่ยนแปลงสภาพของผลผลิตทางการเกษตร ให้เป็นผลิตภัณฑ์อาหารที่อยู่ในสภาพที่เหมาะสม สะดวกและปลอดภัยตรงกับความต้องการของ ผู้บริโภคเพื่อยืดอายุการเก็บรักษาทำให้เกิด ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความหลากหลายเพิ่มทางเลือก ให้กับผู้บริโภคและเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต ทางทางการเกษตรการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร สามารถลดปัญหาผลผลิตล้นตลาด ช่วยยกระดับราคา ผลิตผลทางการเกษตรไม่ให้ตกต่ำและช่วยให้เกิดอาชีพเสริมได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร (อาหาร)

1. เพื่อการถนอมอาหาร (food preservation) เนื่องจากวัตถุดิบ ทางการเกษตรที่นำมาแปรรูปอาหารสามารถเสื่อมเสียได้ง่าย เช่น ผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ นม เป็นต้น การแปรรูปอาหารมีวัตถุประสงค์เพื่อยืดอายุการเก็บรักษา อาหารถนอมรักษาคุณภาพอาหารด้านต่างๆของอาหารให้ใกล้เคียงของสด ชะลอและป้องกันการเสื่อมเสีย(foodspoilage) ของอาหารทั้งการเสื่อมเสีย เนื่องจากจุลินทรีย์ (microbialspoilage) การเสื่อมเสียเนื่องจากปฏิกิริยาทางเคมี และการเสื่อมเสียทางกายภาพเพื่อให้มีอาหารบริโภคได้ตลอดทั้งปีและสามารถ จำหน่ายได้กว้างขวางขึ้น

2. เพื่อให้อาหารมีความปลอดภัยต่อการบริโภคเพราะกระบวนการต่างๆ ที่ใช้เพื่อการแปรรูปอาหารตั้งแต่การเตรียมวัตถุดิบ เช่น การล้างทำความสะอาด การคัดคุณภาพ เป็นต้น ไปจนถึงกรรมวิธีการถนอมอาหาร เช่น การแปรรูปอาหาร ด้วยความร้อน การแช่เยือกแข็งอาหาร การทำแห้ง เป็นต้น มีเป้าหมายเพื่อให้อาหารปลอดภัยลดความเสี่ยงจากอันตรายในอาหาร (foodhazard) ได้แก่ อันตรายจากจุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดโรค (pathogen) สารเคมีที่อาจปนเปื้อนมากับอาหารกำจัดสารพิษต่างๆ ที่มีอยู่ในอาหารตามธรรมชาติทำให้อาหารมีคุณภาพ สอดคล้องกับมาตรฐานด้านความปลอดภัย (foodsafety) ในระดับชาติ และระดับสากลเช่น GMP,HACCP,BRC เป็นต้น

3. เพื่อเพิ่มมูลค่า (value added) ให้กับอาหารทำให้ผู้ประกอบการ ได้รับผลกำไร การเพิ่มมูลค่าอาหารอาจทำได้หลายมิติ เช่น ในด้านผลิตอาจพิจารณา เรื่องการใช้ประโยชน์จากวัตถุดิบอย่างคุ้มค่าลดการสูญเสียเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตด้วยการใช้เครื่องจักรและอุปกรณ์แปรรูปอาหารในด้านการตลาด การเลือกใช้บรรจุภัณฑ์อาหารที่ดึงดูดความสนใจหรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ให้มีความแตกต่างสำหรับผู้บริโภคเฉพาะกลุ่มมีคุณค่าทางโภชนาการสูงขึ้น เป็นต้น

4. เพื่อเพิ่มความหลากหลายให้กับผลิตภัณฑ์อาหาร ทำให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างกว้างขวาง และตอบสนองผู้บริโภคกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ เช่น อาหารสำหรับเด็กอาหารสำหรับผู้รักสุขภาพ อาหารสำหรับนักกีฬา อาหารสำหรับผู้ป่วยเฉพาะโรค เป็นต้น

5. เพื่อสะดวกแก่การบริโภคผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูป ทำให้ผู้บริโภคง่ายสะดวกรวดเร็วในสภาวะเวลา ที่เร่งรีบลดเวลาในการเตรียมอาหารและการนำไปแปรรูปต่อ

6. เพื่อสะดวกในการขนส่งและง่ายในเก็บรักษา เช่น เครื่องดื่มผงมีน้ำหนักเบาขนส่งสะดวกและเก็บรักษาได้นานที่อุณหภูมิห้อง เป็นต้น

ประโยชน์ของการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

1. ช่วยให้ผลผลิตทางการเกษตรอยู่ในรูปแบบที่เหมาะสมกับการบริโภค เช่น การนำธัญพืชต่างๆ มาปรุงรสและอัดเป็นแท่ง เป็นต้น

2. ช่วยเก็บรักษาผลผลิตทางการเกษตร ไว้บริโภคในครัวเรือนได้นานขึ้นโดยไม่เน่าเสีย

3. ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่มีรูปแบบและรสชาติแตกต่าง ไปจากเดิมช่วยเพิ่มความหลากหลายให้แก่ผลผลิตทางการเกษตร เช่น สับปะรด นำมาแปรรูปเป็นสับปะรดกวน แยมสับปะรด น้ำสับปะรด วุ้นสับปะรด เป็นต้น

4. ช่วยเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร ให้มีราคาสูงขึ้นและลดปัญหาผลผลิตล้นตลาดส่งเสริมให้เกิดอาชีพ และเพิ่มพูนรายได้ให้กับครอบครัว

5. การแปรรูปสามารถทำลายเอนไซม์ สารพิษ และพยาธิ ที่มีอยู่ในอาหารได้

6. การแปรรูปสามารถเติมสารอาหารที่มีประโยชน์เข้าไป ในอาหารได้ เช่น การเติมโปรตีน และวิตามินต่างๆ เป็นต้น

7. ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหาร เนื่องจาก การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรช่วยทำให้มีอาหารบริโภคนอกฤดูกาล และบรรเทาความ ขาดแคลนในยามเกิดภาวะวิกฤตต่างๆ

ประเภทของผลผลิตทางการเกษตรที่ใช้สำหรับการแปรรูป

แบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ดังนี้

1. วัตถุดิบจากพืช ได้แก่ ผักและผลไม้ ธัญพืชและถั่วเมล็ดแห้ง เครื่องเทศ และพืชสมุนไพรพืชหัวต่างๆ รวมถึงสาหร่าย

ตัวอย่างเช่น มะเขือเทศ กระเทียม เห็ด ถั่วลิสง ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ผักกาด มันฝรั่ง ตะไคร้ ขมิ้น และสาหร่ายเกลียวทอง (Spirulina) เป็นต้น

2. วัตถุดิบจากสัตว์ ได้แก่ เนื้อสัตว์จากสัตว์บกและสัตว์ปีก เนื้อปลา และสัตว์น้ำ รวมถึงผลผลิตจากสัตว์

ตัวอย่างเช่น หมู วัว ไก่ เป็ด ปลา ปู กุ้ง หอย แมลง ไข่ นม น้ำผึ้ง เป็นต้น

การคัดเลือกผลผลิตทางการเกษตรเพื่อการแปรรูป

ควรมีคุณลักษณะดังนี้

1. ผลผลิตทางการเกษตรที่มีขนาดใหญ่เกินไป
2. ผลผลิตทางการเกษตรที่ล้นตลาด
3. ผลผลิตทางการเกษตรมีปัญหาด้านคุณภาพ
4. ผลผลิตทางการเกษตรบางชนิดที่ปอกเปลือกยากและมีเปลือกหนา
5. ผลผลิตทางการเกษตรที่แปรรูปแล้วพร้อมบริโภค

หลักสำคัญในการคัดเลือกวัตถุดิบเพื่อการแปรรูป

1. แหล่งที่มาของวัตถุดิบ ต้องมีกระบวนการผลิต ที่ปลอดภัยได้มาตรฐานมีระยะทางในการขนส่งที่เหมาะสม

2. ชนิด ปริมาณ และคุณภาพ ตรงตามชนิดของ อาหารที่จะทำการแปรรูป

3. มีวิธีการเก็บรักษาวัตถุดิบที่เหมาะสม เพื่อชะลอการเสื่อมเสีย

4. แรงงาน และค่าใช้จ่ายในการเตรียมวัตถุดิบ ต้องคุ้มค่ากับผลตอบแทน ที่จะได้รับ

สมุนไพรแปรรูปได้ในรูปแบบไหนบ้าง (SME Starup, 2563)

1. การนำสารสกัดเข้มข้นจากสมุนไพร มาใช้ในการผลิตยาแผนโบราณ/แผนปัจจุบัน เครื่องสำอางและอาหารเสริม

2. การนำสมุนไพรหรือแก๊นิกมาแปรรูปให้ง่ายต่อการใช้งาน เช่น น้ำมันหอมระเหย น้ำมันนวด ผงสกัดเย็น เป็นต้น
3. การนำสมุนไพรมาเป็นเครื่องสำอางร่างกาย
4. การนำสมุนไพรเป็นส่วนผสมหลักในผลิตภัณฑ์ดูแลร่างกาย เช่น ครีมทาผิว ยาสระผม ยาสีฟัน ฯลฯ
5. การนำสมุนไพรสูตรต่างๆ มาอบแห้ง เพื่อจำหน่าย

การแปรรูปด้วยวิธีการสกัดเย็น

การสกัดเย็น คืออะไร

การสกัดเย็น คือ การแยกส่วนของน้ำหรือน้ำมันจากวัตถุดิบที่เราสกัดออกมา โดยสกัดออกมาจากส่วนต่าง ๆ ของวัตถุดิบนั้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพืชผักและผลไม้ชนิดต่าง ๆ การสกัดเย็นจะได้น้ำหรือน้ำมันจากบริเวณส่วนต่าง ๆ ของพืชผักและผลไม้ เช่น ผล เมล็ด หัว ใบ ดอก และเปลือก โดยอาศัยขั้นตอนบีบอัดที่อุณหภูมิห้องโดยตั้งทิ้งไว้ให้ตกตะกอนแล้วนำส่วนของน้ำมันบริสุทธิ์มาใช้งาน หรืออาจจะใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือแรงดันสูงเพื่อช่วยบีบหรือกดน้ำมันออกมา ทั้งนี้การสกัดต้องไม่ผ่านกระบวนการความร้อนหรือสารเคมีใด ๆ ซึ่งจะช่วยคงสี รสชาติ ตามธรรมชาติ คงคุณค่าและสรรพคุณของพืชผักและผลไม้ชนิดนั้น ๆ ไว้ด้วย (ณัฐดนัย เนียมทอง, 2561)

น้ำหรือน้ำมันที่ได้จากการสกัดเย็นจะมีคุณสมบัติที่สำคัญคือประกอบไปด้วยสารต้านอนุมูลอิสระ มีกรดไขมันอิ่มตัวที่ช่วยลดไขมันพอกไตกริเซอไรด์ ช่วยลดคอเลสเตอรอล ซึ่งทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับชนิดของพืชผักและผลไม้ที่นำมาสกัดด้วย เช่น หากสกัดเย็นงา แล้วนำมาทาผิวหนึ่งก็จะช่วยลดอาการคันตามผิวหนึ่ง บำรุงและให้ความชุ่มชื้นแก่ผิว หากสกัดเย็นขมิ้นชันแล้วรับประทานเป็นยาจะช่วยให้การขับลม แก้อาการท้อง หากนำมาทาแผลก็จะช่วยสมานแผล และยังมีอีกหลายชนิดที่นิยมนำมาสกัดเย็น เช่น จมูกข้าว ใพล มะกรูด ตะไคร้ กานพลู เป็นต้น

ศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพร กรมวิชาการเกษตร (2562) แนะนำกรรมวิธีทำน้ำมันมะพร้าวแบบสกัดเย็น เพื่อเป็นรายได้เสริมให้แก่เกษตรกรชาวสวนมะพร้าวและผู้สนใจ โดยทั่วไป มะพร้าว 6-7 ลูก จะสามารถผลิตน้ำมันมะพร้าวได้ 1 ลิตร ส่วนอุปกรณ์ที่ใช้ก็ไม่ยุ่งยากอะไร สามารถใช้สิ่งที่มีอยู่แล้ว นั่นคือ หม้อตุ๋น ขวดโหลแก้ว และเครื่องครีวที่ลั่นมืออยู่ประจำบ้านทุกบ้าน

ตลาดสมุนไพรเป็นที่ต้องการในอุตสาหกรรมยาเพิ่มขึ้น

จากข้อมูลกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ระบุว่า ‘สมุนไพร’ มีมูลค่าการส่งออกอยู่ในหลักแสนล้านบาท โดยสมุนไพรไทยในกลุ่มอาหารเสริมมีมูลค่าการใช้และส่งออกรวมกว่า 80,000 ล้านบาท ขณะที่กลุ่มสปา และผลิตภัณฑ์มีมูลค่าประมาณ 10,000 ล้านบาท และกลุ่มยาแผนโบราณตามกฎหมายการแพทย์แผนไทยมีมูลค่าประมาณ 10,000 ล้านบาท

ทั้งนี้ ได้มีการคาดการณ์ว่ามูลค่าของอุตสาหกรรมยาจะเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า ในส่วนมูลค่าตลาดสมุนไพรและสารสกัดจากธรรมชาติ เนื่องด้วยปัจจุบันคนรุ่นใหม่นิยมใช้สมุนไพรเป็นทางเลือกในการดูแลสุขภาพมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ตลาดสมุนไพรที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตของอุตสาหกรรมยาเติบโตพุ่งสูงขึ้นเป็น 20,000 ล้านบาทในปี 2563 ขณะที่ปัจจุบันแนวโน้มดังกล่าวยังเพิ่มมากขึ้นต่อเนื่อง

หลายๆ เหตุผลที่ทำให้ผู้คนหันมาสนใจ “สมุนไพร”

1. ผู้คนเริ่มหันกลับมาให้ความสนใจในเรื่องของสุขภาพกันมากยิ่งขึ้น เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19
2. ความเชื่อมั่นของผู้คน ว่าสมุนไพรมัน จะช่วยบำรุงร่างกายได้เป็นอย่างดี ไม่มีสารตกค้าง เพราะเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมมาตั้งแต่โบราณ
3. ในปัจจุบันนี้เริ่มมีผลวิจัยออกมารองรับว่าสมุนไพรชนิดต่างๆ นั้น มีสรรพคุณในการรักษา ยับยั้ง บำรุง ร่างกายได้เป็นอย่างดีไม่แพ้ยาปฏิชีวนะ
4. ราคาของสมุนไพรแปรรูปนั้นถูกมาก! เมื่อเปรียบเทียบกับอาหารเสริมหรือยาบำรุงร่างกายชนิดอื่นๆ
5. ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปหลายๆ เจ้า มีมาตรฐานรองรับว่าปลอดภัย ตรวจสอบแหล่งที่มาได้ ตรวจสอบย้อนกลับได้ ถูกต้องตามหลักสากลกำหนด
6. การซื้อหรือกลับมาให้ความสนใจสมุนไพรนั้น ถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งแรงช่วยเหลือเกษตรกรให้มีรายได้เพิ่มขึ้นอีกทาง เพราะสมุนไพรส่วนใหญ่แล้ว ทางบริษัทแปรรูปสมุนไพรส่วนใหญ่จะไปรับซื้อมาจากเกษตรกรนั่นเอง

น้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น หรือน้ำมันมะพร้าวบีบเย็นคุณภาพสูง (virgin coconut, cold pressed coconut oil) หมายถึง น้ำมันมะพร้าวที่ผลิตจากเนื้อมะพร้าวสด ภายใต้กระบวนการที่ใช้อุณหภูมิต่ำกว่า 60 องศาเซลเซียส มีกรรมวิธีการผลิต 3 แบบคือ (ลลิตา อัดทนโถ, 2548)

1. Traditional hand press method เป็นวิธีการผลิตน้ำมันมะพร้าวในระดับครัวเรือนแบบดั้งเดิม โดยบีบน้ำกะทิจากเนื้อมะพร้าวชูดด้วยมือ และหมักน้ำกะทินาน 24-28 ชม.

2. Centrifuge process เป็นการนำน้ำกะทิมาเหวี่ยงแยกของแข็งและน้ำออกจากชั้นน้ำมัน วิธีนี้ต้องใช้เครื่องเหวี่ยงซึ่งมีราคาแพง

3. Direct Micro Expeller (DME) – Fresh dry process เป็นการบีบน้ำมันโดยเครื่องบีบแบบสกรู (screw type process)

สำหรับกรรมวิธีการผลิตน้ำมันมะพร้าวบีบเย็นคุณภาพสูงมีขั้นตอนที่สำคัญคือ การเตรียมวัตถุดิบ การอบแห้ง การบีบสกัดน้ำมัน และการกรอง

น้ำมันมะพร้าว (coconut oil) ได้จากการสกัดแยกน้ำมันจากเนื้อของมะพร้าว โดยการสกัดน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ ด้วยวิธีธรรมชาติสามารถทำได้หลายวิธี เช่น วิธีการบีบจากเนื้อมะพร้าวสด โดยขูดหรือย่อยมะพร้าวให้เป็นชิ้นเล็กๆ แล้วบีบเอาน้ำมันโดยตรงโดยเครื่องบีบอัด น้ำมันที่ได้มีความบริสุทธิ์สูงสุด ที่ชื่อเรียกเฉพาะ คือ Extra Virgin Coconut Oil วิธีการบีบจากเนื้อมะพร้าวแห้ง วิธีนี้ต้องนำเนื้อมะพร้าวไปตากแห้ง เพื่อไล่ความชื้นจากเนื้อมะพร้าวก่อน จากนั้นจึงค่อยนำเนื้อมะพร้าวแห้งไปย่อยให้เป็นชิ้นเล็กๆ แล้วจึงนำไปบีบเอาน้ำมันออกด้วยเครื่องบีบอัด วิธีนี้ได้ น้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์คุณภาพไม่ด้อยกว่าน้ำมันมะพร้าวที่สกัดจากเนื้อมะพร้าวสด วิธีการหมักน้ำกะทิ ใช้หลักการตามธรรมชาติให้น้ำมันแยกออกจากน้ำเอง น้ำมันที่ได้เป็นน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ คุณภาพดี มีกลิ่นหอมของน้ำมันมะพร้าว การเคี้ยว น้ำกะทิ ทำได้โดยการคั้นน้ำกะทิจากเนื้อมะพร้าวสด จากนั้นน้ำกะทิใส่กระทะตั้งไฟเคี่ยวจนน้ำมันมะพร้าวแยกตัวออก และน้ำระเหยออกไป เหลือน้ำมันมะพร้าวลอยอยู่ด้านบน และกากจับตัวเป็นก้อนอยู่ก้นกระทะ แล้วจึงกรองน้ำมันมะพร้าวมาใช้ วิธีนี้เป็นวิธีการที่ง่ายแต่น้ำมันที่ได้จะผ่านความร้อนสูงเป็นเวลานานในระหว่างการเคี้ยว จึงทำให้ความบริสุทธิ์ และกลิ่นหอมของน้ำมันมะพร้าวลดลง (อ้างอิงที่มา <https://www.disthai.com/> แหล่งรวบรวมข้อมูลสมุนไพร. สืบค้นเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2566.)

ตลาดต้องการวัตถุดิบที่เพียงพอและปลอดภัย

อย่างไรก็ตาม การเติบโตของตลาดสมุนไพรยังคงมีอุปสรรคในปัจจุบัน คือเรื่องของคุณภาพมาตรฐานการรับรอง และการยอมรับในวงกว้างซึ่งต้องนำงานวิจัยมาเข้าเพื่อพัฒนานวัตกรรมการแปรรูปสมุนไพรให้เป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและตลาดต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องของมาตรฐาน ‘ความปลอดภัย’ ซึ่งผู้บริโภคให้ความสำคัญเหนือสิ่งใด

ด้วยเหตุนี้เกษตรกรผู้ผลิต และแปรรูปในขั้นต้น จะต้องให้ความสำคัญในเรื่องของกระบวนการผลิตที่ปลอดภัย ซึ่งตลาดให้ความสำคัญมากต่อการทำเกษตรแบบอินทรีย์ ขณะเดียวกันปริมาณที่เพียงพอและต่อเนื่องก็เป็นอีกอุปสรรคของตลาดสมุนไพรไทยที่ต้องหาวิธีบริหารจัดการเรื่องนี้อย่างเหมาะสม

เพราะแม้ดีมานด์ในตลาดจะมีมาก แต่หากผู้ผลิตยังไม่สามารถบริหารจัดการด้านการผลิตที่เหมาะสม และตรงกับความต้องการของตลาด โอกาสในธุรกิจนี้ก็ยังไม่เกิดเป็นผลในเชิงรูปธรรมมากเท่าที่ควรจะเป็น

ฉะนั้น จากแนวโน้มก็เป็นโอกาสที่จะมีเกษตรกรส่วนหนึ่งหันมาปลูก หรือส่งเสริมการปลูกสมุนไพรเชิงพาณิชย์เพิ่มขึ้น ซึ่งจากกระแสโควิด 19 และการใส่ใจเรื่องสุขภาพมากขึ้น ทำให้อาจเป็นโอกาสของตลาดสมุนไพรไทย ที่เกษตรกร ผู้แปรรูปขั้นต้นสามารถนำมาสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นได้

5. แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างมูลค่าเพิ่ม

กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน ให้ความสำคัญของการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร และได้ให้คำนิยาม ความหมายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร ดังนี้

การสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร หมายถึง การนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปจากลักษณะเดิมไป เป็นกระบวนการผลิตไม่ซับซ้อน ซึ่งอาจเกิดจากการแปรรูปตามธรรมชาติให้ต่างไปจากเดิม เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งมีทั้งสินค้าเกษตรด้านที่ไม่ใช่อาหารและด้านอาหาร

สินค้าเกษตรมีพื้นฐานจากด้านการผลิต การตลาดและหลักทางเศรษฐศาสตร์เพื่อให้สามารถเห็นช่องทางการเพิ่มมูลค่าเพิ่มของผลผลิตทางการเกษตร การสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าเพิ่มของสินค้าทางการเกษตร (ทั้งจากผลผลิตเดิมและผลิตภัณฑ์ใหม่) การตรวจสอบและกำหนดมาตรฐานสินค้า ตั้งแต่กรรมวิธีการผลิต การแปรรูป การเก็บรักษา การส่งมอบ ทั้งนี้รวมถึงผลผลิตพลอยได้ระหว่างการผลิต

1. การผลิตของสินค้าเกษตรนอกฤดูฤดูกาล (มีต่อเนื่องตลอดทั้งปี) เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าผลผลิตนอกฤดูฤดูกาล

2. การผลิตสินค้าเกษตรตรงกับความต้องการเฉพาะตลาดหรือกลุ่มผู้บริโภค

3. การให้ผลผลิตทางการเกษตรที่ยั่งยืนที่ให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกันผู้ผลิต สามารถได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม

4. การจัดการในการเพาะปลูกที่ดีและเหมาะสม หมายถึง ลดการใช้สารเคมี และหันมาใช้วิธีธรรมชาติ ตามแนวทางของเกษตรอินทรีย์มากขึ้น เช่น การใช้ปุ๋ยชีวภาพปุ๋ยพืชสด หรือน้ำหมักชีวภาพแทนปุ๋ยเคมีหรือการใช้ สมุนไพรในการกำจัดศัตรูพืชสิ่งต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติยังคงอุดมสมบูรณ์ตามเดิม เมื่อดินดี น้ำดี ผลผลิตก็มีคุณภาพ ลดการพึ่งพาสารเคมี ซึ่งช่วยลดต้นทุนการผลิตไปได้มาก ที่สำคัญที่สุดเมื่อการจัดการเกษตร ของเราปลอดภัยปราศจากสารเคมีในทุกกระบวนการ ผลผลิตของเราจะผ่านการรับรองมาตรฐานการผลิต หรือ GAP ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคมั่นใจในคุณภาพสินค้า สินค้าเป็นที่

ต้องการในตลาด และราคาจำหน่ายก็ดีขึ้นตามไปด้วย มาตรฐาน GAP เพิ่มเติมว่า “สำหรับมาตรฐาน การผลิตที่เหมาะสม หรือ GAP นั้น จะครอบคลุมในทุกๆ กระบวนการผลิต สินค้าเกษตร ตั้งแต่การเริ่ม เพาะปลูก การเก็บเกี่ยว และหลังการเก็บเกี่ยว จนถึงมือผู้บริโภค ดังนั้นหลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตได้แล้ว เกษตรจะต้องมีการจัดการเพื่อรักษาคุณภาพของผลผลิตให้สมบูรณ์ที่สุดจนกว่าจะขนส่งถึงมือ ผู้บริโภค ซึ่งจะต้องเป็นไปตามวิธีธรรมชาติ หรือหากจำเป็นต้องใช้สารเคมี ก็ควรใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ตามที่มาตรฐานกำหนด”

นอกจากนี้สินค้าเกษตรทุกชิ้นจะต้องสามารถตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ถึงที่มาที่ไป ตั้งแต่เริ่ม การเพาะปลูกจนถึงสิ้นสุดกระบวนการขนส่งได้ อาทิ แหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ วันที่เริ่มปลูกวันที่ ใส่ปุ๋ย วันที่เก็บเกี่ยว เป็นต้น

5. เสริมสร้างประสิทธิภาพด้านการตลาดและการกระจายผลผลิตไปสู่ตลาด และเตรียมความพร้อมเพื่อ แสวงโอกาสจากการค้าเสรี โดย

5.1 ขยายช่องทางการตลาดรองรับสินค้าเกษตรที่ได้มาตรฐานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เช่น ตลาดในท้องถิ่น สร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรและผู้ประกอบการ โดยลดภาระค่าใช้จ่ายในการ ตรวจสอบรับรองมาตรฐาน ทางภาษี

5.2 พัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าและการจัดการ ด้านโลจิสติกส์เกษตร

5.3 ปรับปรุงตลาดสินค้าเกษตรทุกระดับให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเพิ่มมูลค่าและ ลดต้นทุนการผลิตอย่างเพียงพอ ให้สามารถสร้างกลไกเชื่อมโยงระหว่างตลาดท้องถิ่น ตลาดกลางสินค้า เกษตรในระดับภูมิภาคและ ระดับประเทศ และตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าให้มีขีดความสามารถใน การกระจายผลผลิตไปยังผู้บริโภคได้ อย่างกว้างขวาง

5.4 กระจายตลาดสินค้าส่งออกไทยที่มีศักยภาพสูงให้กว้างขวางเพื่อลดผลกระทบจาก การพึ่งพิงตลาด หลักโดยส่งเสริมภาคเอกชนในการขยายสู่ทางการตลาดของสินค้าไทยร่วมกับกลุ่ม เศรษฐกิจและประเทศต่างๆ ทั้ง ระดับทวิภาคีและพหุภาคี การผนึกพลังร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐใน ต่างประเทศ รวมทั้งการพัฒนาสินค้าที่มี เครื่องหมายการค้าของตนเองที่เน้นคุณภาพและมาตรฐาน มีการ วางระบบการขายและกระจายสินค้าอย่างครบวงจร พร้อมทั้งใช้มาตรการส่งเสริมการตลาดในรูปแบบ ต่างๆ เช่น การซื้อขายแบบให้สินเชื่อและการค้าต่างตอบแทน

5.5 พัฒนาสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยการศึกษาความต้องการและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของลูกค้าอย่างเป็นระบบ เพราะปัจจุบันวิถีชีวิต (Lifestyle) ของผู้บริโภคเปลี่ยนไปมาก สินค้าเกษตรบางชนิดที่เคยได้รับความนิยมอาจไม่ค่อยเหมาะกับวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ หากไม่มีการพัฒนาสินค้า หรือปรับตัวตามความต้องการของลูกค้า ผลไม่อย่างที่เราเรียนที่ว่าการเป็นราชาแห่งผลไม้ ก็ดูจะไปกันไม่ค่อยได้กับกระแสอาหารเพื่อสุขภาพและการควบคุมน้ำหนักที่กำลังมาแรง รวมทั้งขนาดครอบครัวที่เล็กลง การใช้ชีวิตในห้องแอร์เกือบตลอดเวลาของคนชั้นกลาง เหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการขยายตลาดทุเรียนทั้งในและต่างประเทศเพราะ กลิ่นที่ฉุนหากรับประทานในห้องแอร์ ขณะที่ผลไม้อย่างส้ม มะม่วงหรือฝรั่งที่ขนาดเหมาะสมต่อการบริโภคคนเดียว การปอกเปลือกทำได้ง่าย ดูจะเป็นผลไม้ที่มีอนาคตที่ดีกว่า ทำการตลาดได้ง่ายกว่า เกษตรกรเองก็ต้องหันมาเลือก พันธุ์ผลไม้ที่สอดคล้องกับชีวิตคนเมืองที่เป็นตลาดใหญ่ของสินค้า เช่น มะละกอหรือแตงโมพันธุ์ที่ผลมีขนาดใหญ่ ก็ต้องมุ่งไปทำการตลาดขาย เข้าร้านอาหารหรืออุตสาหกรรมอาหาร หากจะขายปลีกให้กับลูกค้าทั่วไป มะละกอ พันธุ์ที่ผลมีขนาดเล็กอย่างมะละกอฮาวายและแตงโมพันธุ์ที่มีผลเล็กดูจะ มีโอกาสทางการตลาดมากกว่า

5.6 ส่งเสริมการใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในการจัดหาและเป็นช่องทางการตลาดในการกระจายสินค้า โดยให้ความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมแก่ผู้ประกอบการและผู้บริโภค เตรียมความพร้อมในการพัฒนาพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ ทั้งด้านบุคลากรระบบโครงสร้างพื้นฐาน ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ และสนับสนุนกลไกที่ จำเป็นต่อการสร้างหลักประกันและความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ประกอบการและผู้บริโภค รวมทั้งส่งเสริมให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเข้ามามีบทบาทในการใช้พาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนร่วมมือกับกลุ่มประเทศในภูมิภาค ต่าง ๆ ในการผลักดันพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ระหว่างประเทศ

5.7 พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ โดยความร่วมมือภาครัฐและเอกชน ให้สามารถให้บริการข้อมูลแก่ กลไกที่เกี่ยวข้อง และส่งเสริมการเชื่อมโยงระบบข้อมูลระหว่างส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในระดับจังหวัด เพื่อให้สามารถบริการข้อมูลด้านการค้า การตลาด และการลงทุน แก่หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน นำไปสู่การส่งเสริม การค้าและการลงทุนได้เต็มตามศักยภาพของแต่ละพื้นที่

เพ็ญศรี (2553) กล่าวว่า น้ำมันมะพร้าวเป็นน้ำมันพืชจากธรรมชาติที่ปราศจากสารเคมีสังเคราะห์ใด ๆ เจือปน จนได้รับการยกย่องว่า เป็นน้ำมันที่มีคุณค่าต่อสุขภาพมากที่สุด เพราะมีการวิจัยพบว่าช่วยเพิ่มระบบภูมิคุ้มกัน ป้องกันโรคติดเชื้อ ที่รักษาไม่ได้โดยยาปฏิชีวนะธรรมดา ทั้งยังป้องกันการเกิดโรคหัวใจ และยังสามารถนำมาใช้เสริมความงามได้แทบทุกส่วนของเรือนร่าง

การผลิตน้ำมันมะพร้าวมี 2 ลักษณะคือ แบบสกัดร้อน ซึ่งจะทำให้สารที่มีประโยชน์บางชนิดถูกทำลายจากความร้อนในกระบวนการผลิตและถ้าเก็บไว้ระยะหนึ่งจะมีกลิ่นเหม็นหืนตามมา ส่วนการสกัดเย็น กระบวนการผลิตจะไม่ผ่านความร้อน จึงได้น้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์จากธรรมชาติ 100% สีใส มีกลิ่นของมะพร้าวตามธรรมชาติ ไม่เหม็นหืน คงสภาพกรดลอริกและวิตามินอีที่มีอยู่ในน้ำมันมะพร้าวไว้มากที่สุด จุดเด่นของน้ำมันมะพร้าว จะใช้วิธีการสกัดเย็นและไม่มีส่วนผสมของสารเคมีเจือปน ทั้งยังมีการผสมสารสกัดจากสมุนไพร ผัก ผลไม้ เข้าไปในกระบวนการผลิตเพื่อช่วยเพิ่มสรรพคุณให้ดี

น้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ที่มีสารสกัดจากโพลีอุมไปด้วยวิตามินอี ใช้นวดบริเวณใบหน้าและลำตัว ช่วยลดการอักเสบจากสิว ฝ้า จุดด่างดำ รอยแผลเป็น ทำให้ผิวพรรณดูอ่อนกว่าวัย อีกทั้งยังสามารถลดการปวดเมื่อยข้อ เอ็นและกล้ามเนื้อ น้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ที่มีสารสกัดจากแตงกวา นำมาอมในปากสัก 5 นาทีก่อนแปรงฟัน ช่วยกำจัดแบคทีเรียในช่องปากได้ เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างมูลค่าเพิ่ม

การสร้างมูลค่าเพิ่ม (Added value creation) หมายถึง วิธีการสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ลูกค้าได้รับความพึงพอใจสูงสุดจากสินค้าและบริการ เนื่องจากสิ่งที่ลูกค้าต้องการมีใช้แค่คุณค่า และเป็นมูลค่าเพิ่มที่ทำให้ลูกค้ามีความรู้สึกมากกว่าความพึงพอใจ ซึ่งผู้ประกอบการสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าและบริการของตนเองได้ (สุพาดา สิริกุตตา, 2557 : 215-230)

การสร้างมูลค่า (Value Creation) คือ การใช้ความได้เปรียบหรือการนำจุดแข็งที่มีอยู่มาสร้างสรรค์ให้กับสินค้าหรือบริการ ส่งผลให้ยากต่อการลอกเลียนแบบ โดยการมองสินค้าให้เป็นกระบวนการ แล้วพิจารณาในแต่ละกระบวนการนั้น เราสามารถสร้างมูลค่าได้อย่างไร โดยวิธีใด (สิริยา คงสมพงษ์, 2557 : 6)

ทรงคุณ จันทจร และคณะ (2552 : 31) กล่าวว่า การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ หมายถึง การทำให้เกิดความเจริญเติบโตและมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้างของสถาบันในระบบเศรษฐกิจ สังคม และการบริการตลาดทั้งค่านิยม ทักษะคติ เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้นอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยมุ่งขจัดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางรายได้

กรมส่งเสริมการเกษตร (2566) กล่าวว่า การสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร หมายถึง การนำผลิตผลทางการเกษตรมาแปรรูปจากลักษณะเดิมไปเป็นกระบวนการผลิตไม่ซับซ้อน ซึ่งอาจเกิดจากการแปรรูปตามธรรมชาติให้ต่างไปจากเดิมเพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งมีทั้งสินค้าเกษตรด้านที่ไม่ใช่อาหารและด้านอาหาร

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างมูลค่าสินค้าเกษตร

การสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรยังมีปัจจัยหลายอย่างที่เกี่ยวข้อง

1) การจัดการด้านโลจิสติกส์ทำให้สินค้าเกษตรมีต้นทุนต่ำ เพราะสามารถผลิตสินค้าได้คุณภาพอย่างสม่ำเสมอ ลดการสูญเสียระหว่างการขนส่งและลดขั้นตอนและระยะเวลาในการส่งสินค้า

2) การรณรงค์การผลิตสินค้าเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น การทำเกษตรอินทรีย์

3) การสร้างแบรนด์สินค้า

4) การพัฒนาการรับรองมาตรฐาน GAP เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต

- มีฐานข้อมูลที่ดี คาดการณ์ตลาดได้ล่วงหน้า

- พัฒนาระบบตรวจสอบย้อนกลับ สร้างความมั่นใจให้ผู้บริโภค

- มีการเรียนรู้พฤติกรรมผู้บริโภคจากการตลาด

5) เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตและพัฒนาบรรจุภัณฑ์

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การสร้างมูลค่าเพิ่ม คือ การสร้างความได้เปรียบให้กับสินค้าและบริการ โดยหาจุดแข็งที่มีความแตกต่าง ลอกเลียนแบบได้ยาก อาจเกิดจากการแปรสภาพตามธรรมชาติให้ต่างไปจากเดิมเพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค เพื่อให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะทำให้ลูกค้าเห็นถึงความคุ้มค่าและยินยอมที่จะจ่ายเงินซื้อสินค้าหรือบริการนั้น โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มนี้จะทำให้ระบบเศรษฐกิจ สังคม และการบริการตลาด เจริญเติบโต

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สัสดี กำแพงดี, ชมพูนุท ศรีพงษ์ และปิยะดา มณีนิล (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันผลิตภัณฑ์แปรรูปน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น ของกลุ่มแม่บ้านอำเภอนองจิก จังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการจัดการของกลุ่มแม่บ้านผลิตภัณฑ์แปรรูปน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น อำเภอนองจิก จังหวัดปัตตานี 2) การเปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของผลิตภัณฑ์แปรรูปน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นของกลุ่มแม่บ้าน อำเภอนองจิกจังหวัดปัตตานี กับธุรกิจผลิตภัณฑ์แปรรูปน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นที่ได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน 5 ดาว 3) เพื่อพัฒนาความสามารถในการแข่งขันผลิตภัณฑ์แปรรูปน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นของกลุ่มแม่บ้านอำเภอนองจิก จังหวัดปัตตานี ใช้กลุ่มแม่บ้านทั้งหมด จำนวนทั้งหมด 15 คน ทำการสัมภาษณ์รายบุคคล และการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางการจัดการ การจัดการกิจกรรมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มแม่บ้านและทำการวิเคราะห์พร้อมสรุปผลตามประเด็นคำถาม

ผลการวิจัย พบว่า 1) ด้านสภาพแวดล้อมทางการจัดการกลุ่มแม่บ้าน มีระบบงานโดยขึ้นตรงกับผู้บังคับบัญชา มีสัดส่วนพื้นที่ทำการผลิตอย่างชัดเจน กลุ่มแม่บ้านมีจุดเด่นในด้านวัตถุดิบที่นำมาใช้ มีในพื้นที่ หาได้ง่าย ใช้อุปกรณ์และเครื่องมือขนาดเล็กในการผลิต และมีจุดอ่อนในเรื่องของเครื่องหมายจดแจ้งสินค้า กระบวนการบริหารจัดการ การตลาดและข้อมูลสารสนเทศที่ใช้การโฆษณาประชาสัมพันธ์ 2) การเปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขัน ในด้านตัวผลิตภัณฑ์มีคุณภาพใกล้เคียงกับโอท็อประดับ 5 ดาว การบริหารจัดการกลุ่มยังไม่เป็นระบบ มีการเพิ่มความรู้ความชำนาญโดยการอบรม สร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์โดยเน้นวัตถุดิบที่เป็นจาวมะพร้าว โดยทำการผลิตให้ตรงกับความต้องการของลูกค้าแต่ขาดซึ่งการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักซึ่งผลิตภัณฑ์ โอท็อป 5 ดาว เป็นที่รู้จักของลูกค้าแล้วและขาดช่องทางการจัดจำหน่ายซึ่งกลุ่มโอท็อป 5 ดาว มีช่องทางที่หลากหลาย 3) การพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน ได้นำเอาจุดอ่อนมาแก้ไขโดยเร่งพัฒนา ให้กลุ่มแม่บ้าน ยื่นคำขอต่อสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จัดอบรมให้

สุดถนอม ตันเจริญ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพสินค้า OTOP ของวิสาหกิจชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดาวเรือง อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม และความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ OTOP ที่ส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มนี้ โดยการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ประธานและสมาชิก ประกอบกับการศึกษาเชิงปริมาณโดยการสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยววัด 7 แห่งใน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

ผลการวิจัย พบว่า นักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า วิสาหกิจชุมชนควรพัฒนาสินค้า บริการ บรรจุภัณฑ์และป้ายฉลาก อยู่ในระดับมาก โดยสื่อถึงจุดเด่นของความเป็นไทย หรือวัฒนธรรมท้องถิ่น คุณภาพ ทั้งด้านประโยชน์ใช้สอย รสชาติ ความสะอาด ปลอดภัย และความสะดวก ส่วนด้านภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ นักท่องเที่ยวต้องการให้วิสาหกิจชุมชนพัฒนาสินค้าที่อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ความเป็นไทยและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบรรจุภัณฑ์ ตลอดจนการสื่อสารภาพลักษณ์ โดยการโฆษณา ประชาสัมพันธ์สินค้าให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น เชื่อมโยงกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตหรือสื่อถึงวัฒนธรรม ประธานและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความเห็นว่าความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ OTOP ที่ต้องการพัฒนาคือบรรจุภัณฑ์ สอดคล้องกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและความหลากหลายของประเภทสินค้าเป็นแนวทางการพัฒนาที่แข่งขันได้

พรพจน์ ศรีตัน (2564) ได้ศึกษา โครงการนวัตกรรมทางสังคมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่การแข่งขันเชิงพาณิชย์ ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ปลาบู่ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดาร์ลอบาตะห์ ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนและเพื่อส่งเสริมและพัฒนารูปแบบการดำเนินธุรกิจให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันเชิงพาณิชย์ ตลอดจนยกระดับเศรษฐกิจฐานราก และพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในพื้นที่ชุมชนริมคลองบางมด โดยมีเป้าหมายหลักในการสร้างนวัตกรรม เพื่อสังคมจากกระบวนการผลิตการเกษตรแปรรูปและการสร้างมูลค่าเพิ่ม

ผลการศึกษา พบว่า 1) พัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ปลาบู่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนดาร์ลอบาตะห์ ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) โดยการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างรู้คุณค่า และยึดการพึ่งพาตนเอง โดยอาศัยเทคโนโลยีที่เป็นภูมิปัญญาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีการกระจายรายได้ อย่างทั่วถึง ตลอดจนการคิดต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้เกิดการแปรรูปอย่างยั่งยืน 2) ส่งเสริมและพัฒนารูปแบบการดำเนินธุรกิจกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดาร์ลอบาตะห์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันเชิงพาณิชย์ โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดาร์ลอบาตะห์ มีการจัดทำแผนการดำเนินธุรกิจการผลิตปลาบู่โดยการใช้กรอบแนวคิด กระบวนการ Design Thinking และการวิเคราะห์รูปแบบของแผนธุรกิจและความยั่งยืนในเชิงธุรกิจ Business Model Canvas (BMC) และ 3) ยกระดับเศรษฐกิจฐานราก และพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในพื้นที่ชุมชนริมคลองบางมด โดยการส่งเสริมการพัฒนากระบวนการผลิตให้ตรงตามมาตรฐาน ทั้งการสร้างโรงเรือนให้เป็นสถานที่ที่ได้มาตรฐานในการดำเนินการตามกระบวนการผลิตและการจัดเก็บผลิตภัณฑ์ การเพิ่มปริมาณการผลิตปลาบู่ ตลอดจนการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และพัฒนารูปแบบการตลาด ผลิตภัณฑ์ปลาบู่จึงเป็นเป็นนวัตกรรมเพื่อสังคมที่สามารถตอบโจทย์การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนริมคลองบางมด โดยมีผลการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียนของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

สุตาภัทร คงเกิด และจิรภัทร กิตติวรากุล (2563) ได้ศึกษา การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการปรับปรุงภาพลักษณ์ โดยการใช้สมุนไพรในการเพิ่มมูลค่าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลบ้านธิ อำเภอปานิ จังหวัดลำพูน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูป 2) เพื่อศึกษาความต้องการของลูกค้า 3) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูป 4) เพื่อปรับปรุงภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูป เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน และการวิจัยแบบผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับประธานและรองประธานวิสาหกิจชุมชน 3 กลุ่ม เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ปรับปรุงภาพลักษณ์สมุนไพรแปรรูปร่วมกัน และการสนทนากลุ่มกับสมาชิกผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด เพื่อยืนยันผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปก่อนนำไปจัดจำหน่าย การวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถาม เพื่อสอบถามความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์สมุนไพร แปรรูป 3 ผลิตภัณฑ์และเก็บข้อมูลยอดขายของผลิตภัณฑ์ก่อน – หลังทำการพัฒนาและปรับปรุงลักษณะผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูป โดยใช้สถิติทดสอบความแตกต่างค่ากลางของสองประชากรไม่อิสระ (Paired t - test)

ผลการวิจัยพบว่า ทราบถึงสถานการณ์ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเป้าหมายทางการตลาด จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชน รับรู้ความต้องการของผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และกิจกรรมการส่งเสริมการตลาด สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปโดยการสร้างความแตกต่างและพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของผู้บริโภคได้ และทำการปรับปรุงลักษณะผลิตภัณฑ์จากการเปลี่ยนชื่อ แบรินด์ การออกแบบโลโก้ ออกแบบบรรจุภัณฑ์ ตลอดจนการสื่อสารทางการตลาดได้ ผลการทดสอบผลิตภัณฑ์โดยใช้หลักการ 4Ps ผู้บริโภคมีระดับความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ที่ทำการพัฒนา และปรับปรุงลักษณะอยู่ในระดับมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์สมุนไพร ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน มียอดขายเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิมหลังทำการพัฒนาและปรับปรุงลักษณะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

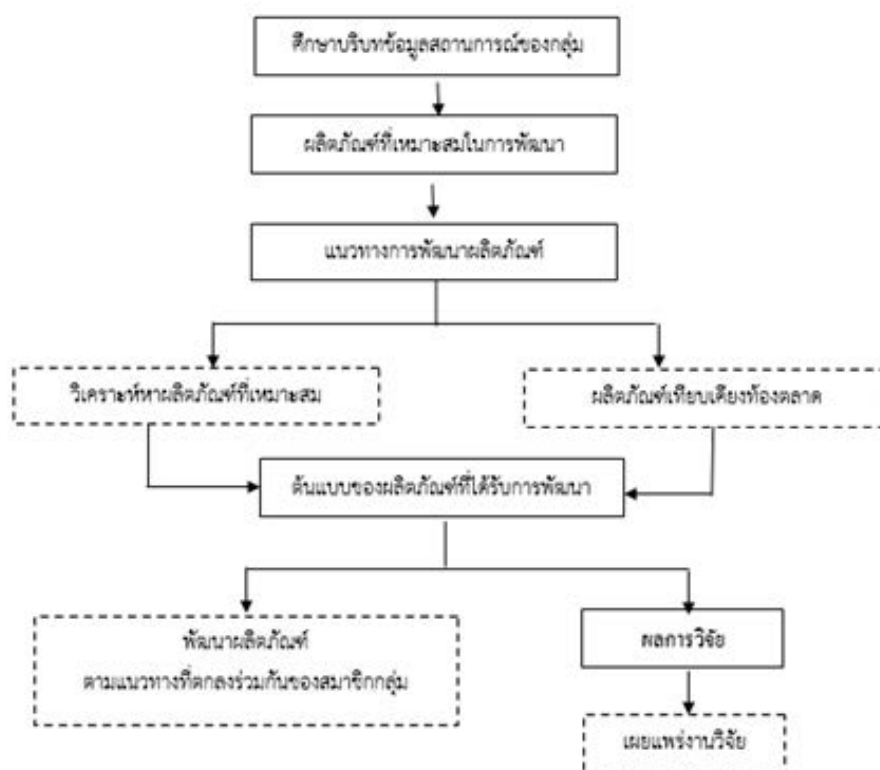
ประกอบ ชลาภาญญา, ทิพรรัตน์ หมายหมั่น, เสาวลักษณ์ ปาคำ และไอลดา คำมูล (2565) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหัวฝาย ตำบลห้วยทราย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปของบ้านหัวฝาย และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าสมุนไพรแปรรูปบ้านหัวฝาย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรแปรรูปบ้านหัวฝาย ตำบลห้วยทราย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรสมุนไพรทางการแพทย์แม่ริม จำนวน 1 คน กลุ่มประธานวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรอู่ไผ่ไธรรบ เพื่อสุขภาพ จำนวน 1 คน กลุ่มชาวบ้านและกลุ่มผู้บริโภค จำนวน 10 คน โดยมีแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน บ้านหัวฝาย คือ ปัจจุบันบ้านหัวฝายมีผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูป คือ ลูกประคบ ยาหม่อง และการแปรรูปลูกประคบ สำหรับจำหน่ายเพื่อการส่งออกขายเป็นส่วนใหญ่ 2) การศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าสมุนไพรแปรรูปบ้านหัวฝาย พบว่า ชุมชนบ้านหัวฝายมีการยกระดับความน่าสนใจในผลิตภัณฑ์สมุนไพร และออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์เพื่อเกิด

มูลค่าเพิ่มในตัวผลิตภัณฑ์โดยมีแนวโน้มที่จะเพิ่มพื้นที่การปลูกพืชสมุนไพร และเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืชสมุนไพร เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมากำหนดกรอบความคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ ดังแสดงในรูปที่ 2-2

รูปที่ 2-2 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย ดังต่อไปนี้

วิจัยเอกสาร

ผู้วิจัยได้วิจัยเชิงเอกสารทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายคลัสเตอร์ ทุษฎีเอกสารงานวิจัย บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งเป็นการค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (secondary Data) ทำการรวบรวมแนวคิด สร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูป เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงสำรวจ เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นก่อนทำการทบทวนวรรณกรรมและสร้างกรอบแนวคิดงานวิจัย โดยทำการสัมภาษณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบในการทบทวนวรรณกรรมและสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยกำหนดโครงสร้างคำถามปลายปิดและปลายเปิด เพื่อสอบถามความคิดเห็น และแนวคิดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์

การวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยเชิงปริมาณในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบริบทชุมชน และบริบทเฉพาะของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ เพื่อพัฒนาศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สร้างแบบสอบถาม เพื่อสอบถามกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ เกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัย

ประชากรของการวิจัย คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักย์ ตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 25 ราย

จากการลงพื้นที่สำรวจสภาพของกลุ่มประชากร พบว่า มีสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักย์ ตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้งหมด 25 ราย ที่เข้าเกณฑ์การคัดเลือกตามคุณสมบัติของประชากรเป้าหมาย นักวิจัยจึงได้ใช้สมาชิกทั้งหมด เพื่อสอบถามบริบทและการดำเนินงานของกลุ่มในการประเมินสถานการณ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักย์ ตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ต่อไป

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากบุคคลที่เกี่ยวข้องภาครัฐ ซึ่งได้แก่ สถาบันการศึกษา สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบูรณ์ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด

2.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและตำราทางวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับแนวทางในการวิเคราะห์ศักยภาพกลุ่ม และแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักย์ ในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มรายได้ให้กลุ่ม และสามารถลดต้นทุนด้านวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต และการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปสำหรับธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

- เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์โดยให้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักย์ ตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

- มีการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นข้อคิดเห็นเพิ่มเติมจากการประชุมกลุ่ม และการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักย์ ตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

- นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับกลับมาวิเคราะห์

2.3 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักย์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มี 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาบริบท และสภาพทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลผลิตภัณฑ์สมุนไพร (กรณีเป็นเกษตรกร และมีความสนใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ)

ตอนที่ 3 ความต้องการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

ตอนที่ 4 ความต้องการอบรมหลักสูตรแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

ตอนที่ 5 วิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้จะใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ดังนี้

1. ศึกษาบริบท และสภาพทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์

- สภาพทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพหลัก รายได้ สถานะปัจจุบันกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ และความสนใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ โดยใช้เครื่องมือหลักเป็นการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ร่วมกับเทคนิคอื่น เช่น การสำรวจอย่างคร่าวๆ สืบค้นจากข้อมูลทุติยภูมิ การสังเกตและการสอบถามจากบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลได้ (Key Informant) จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยอาศัยค่าทางสถิติในรูปแบบร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตาราง และรูปภาพประกอบ

2. ข้อมูลผลิตภัณฑ์สมุนไพร (กรณีเป็นเกษตรกร และมีความสนใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ) ที่เหมาะสมในการพัฒนา

3. ความต้องการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ โดยใช้วิธีเรียงลำดับความชอบ 3 ลำดับ ที่ตรงกับความต้องการมากที่สุด และเหมาะสมในการพัฒนา

4. ความต้องการอบรมหลักสูตรแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ระบุเพียง 1 ชนิดที่ต้องการมากที่สุด เพื่อเป็นต้นแบบของผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนา

5. วิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

- การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ อุปสรรค (SWOT Analysis) โดยให้สมาชิกของกลุ่มเกษตรกรพลอดภัย ช่วยกันระบุประเด็นใน 4 หัวข้อ คือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ อุปสรรค

- จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูป โดยมีกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ ในเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักษ์ ด้วยวิธีสกัดเย็น

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักษ์ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักษ์ ได้ผลการศึกษาดังนี้ คือ

ตอนที่ 1 ศึกษาบริบท และสภาพทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักษ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลผลิตภัณฑ์สมุนไพร (กรณีเป็นเกษตรกร และมีความสนใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ)

ตอนที่ 3 ความต้องการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

ตอนที่ 4 ความต้องการอบรมหลักสูตรแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

ตอนที่ 5 วิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักษ์

ตอนที่ 1 ศึกษาบริบท และสภาพทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักษ์

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักษ์ จัดตั้งโดยกลุ่มเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์และผู้สนใจต้องการเรียนรู้และช่วยเหลืองานกลุ่มตามความถนัด ตั้งอยู่ที่ 218 หมู่ 9 บ้านวังซอง ต.ท่าพล อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์ จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน 20 กุมภาพันธ์ 2563 ปัจจุบันมีสมาชิก 25 ราย พื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ 1,200 ไร่ และเครือข่ายที่ทำเกษตรอินทรีย์มากกว่า 200 ราย

ภาพที่ 4.1 สถานที่ตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักษ์

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรัก คือ

1. เพื่อส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาการทำเกษตรอินทรีย์ตั้งแต่การผลิต การจัดหาช่องทางการจำหน่าย และการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม
2. เพื่อให้สมาชิกมีรายได้ที่ยั่งยืน ลดภาระหนี้สิน และมีสุขภาพแข็งแรงจากการงดใช้สารเคมีอันตราย
3. เพื่อพัฒนาและกระจายรายได้ให้ชุมชน พร้อมต่อยอดเป็นแหล่งเรียนรู้ และท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์
4. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนชุมชน เรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติและช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม

ผลงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรัก

1. รางวัลแหล่งน้ำ ในไร่นานอกเขตชลประทานดีเด่น จังหวัดเพชรบูรณ์ ประจำปี 2562 กรมพัฒนาที่ดิน
2. สถานีอบรมดูงานโครงการสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ สาขาท่าพล
3. ศูนย์เรียนรู้โครงการโคกหนองนากรมพัฒนาชุมชน
4. ศูนย์เรียนรู้โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
5. เป็นตัวแทนจังหวัดเพชรบูรณ์เพื่อรับการตรวจเยี่ยมโครงการโคกหนองนาจากคณะผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทยปี 2564
6. เป็นวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับคัดเลือกจากโครงการ Agro genius award 2565 ในการรับทุนสนับสนุนเพิ่มมูลค่าผลผลิตด้วยการแปรรูป

ผลการดำเนินงาน

ในปี 2565 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรัก มีรายได้ประมาณ 20,000-50,000 บาท/เดือน

สัดส่วนของรายได้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรัก แยกรายกลุ่มผลิตภัณฑ์

1. สินค้าแปรรูป คิดเป็นสัดส่วน 30%
2. การบริการอาหาร และท่องเที่ยว คิดเป็นสัดส่วน 10%
3. ข้าว ผัก และผลไม้สด คิดเป็นสัดส่วน 60%

ประโยชน์ที่ได้รับจากกลุ่ม การจำหน่ายในนามกลุ่มเข้าส่วนกลาง 5-10% เพื่อใช้ในการดำเนินงานและปันผล

สินค้าและบริการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์

1. ข้าว ผัก ผลไม้สด
2. ผลิตภัณฑ์แปรรูปเพื่อการอุปโภค
3. ผลิตภัณฑ์แปรรูปเพื่อการบริโภค
4. ปุ๋ยหมัก แร่ธาตุเสริมพืช และสัตว์
5. การท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.2 ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์

ด้านการตลาด

ทางด้านการตลาดกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ มีตลาดที่ส่งสินค้าไปจำหน่าย คือ

1. ห้างสรรพสินค้าในกรุงเทพฯ
2. ตลาดนัดธรรมชาติ ฐานธรรมธูรกิจพระราม 9
3. ตลาดกรีนมาร์เก็ต พระใหม่
4. ขายออนไลน์ ผักปันเพื่อน Facebook
5. ร้านค้าในชุมชน ร้านหน้าฟาร์ม
6. งานออกร้านของภาครัฐ เช่น งานกาชาดมะขามหวาน งานเกษตรแฟร์

ผลการศึกษา สภาพทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์

ตารางที่ 4-1 จำนวนร้อยละของเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	-	-
หญิง	25	100
รวม	25	100.0

จากตารางที่ 4-1 ผลการศึกษาค้นพบว่า ประชากรทั้งหมด 25 ราย แยกตามจำนวนของเพศ พบว่า ประชากรเป็นเพศหญิงทั้งหมด จำนวน 25 ราย คิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 4-2 จำนวนร้อยละของอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
15-30 ปี	2	8.0
31-40 ปี	1	4.0
41-50 ปี	4	16.0
51-60 ปี	4	16.0
61-70 ปี	8	32.0
71 ปีขึ้นไป	6	24.0
รวม	25	100.0

จากตารางที่ 4-2 ผลการศึกษาค้นพบว่า กลุ่มประชากรทั้งหมด 25 ราย แยกตามจำนวนอายุ ส่วนใหญ่มีอายุ 61-70 ปี จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 32.0 รองลงมาอายุ 71 ปีขึ้นไป จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.0 และมีอายุ 41-50 ปี และอายุ 51-60 ปี จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.0

ตารางที่ 4-3 จำนวนร้อยละของการศึกษา

การศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถม	17	68.0
มัธยม	2	8.0
สูงกว่ามัธยม	1	4.0
อื่นๆ โปรดระบุ.....	5	20.0
รวม	25	100.0

จากตารางที่ 4-3 ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า กลุ่มประชากรทั้งหมด 25 ราย แยกตามจำนวนการศึกษา ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถม จำนวน 17 ราย คิดเป็นร้อยละ 68.0 รองลงมา อื่นๆ คือ ปริญญาตรี และปริญญาโท จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.0 และน้อยที่สุดคือการศึกษาในระดับสูงกว่ามัธยม จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.0

ตารางที่ 4-4 จำนวนร้อยละของอาชีพหลัก

อาชีพหลัก	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกร	12	48.0
รับจ้าง	2	8.0
ธุรกิจส่วนตัว	2	8.0
แม่บ้าน	5	20.00
อื่นๆ โปรดระบุ.....	4	16.0
รวม	25	100.0

จากตารางที่ 4-4 ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า กลุ่มประชากรทั้งหมด 25 ราย แยกตามอาชีพหลัก ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร จำนวน 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 48.0 รองลงมามีอาชีพหลักแม่บ้าน จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.0 และน้อยที่สุดมีอาชีพหลักธุรกิจส่วนตัว และรับจ้าง จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 8.0

ตารางที่ 4-5 จำนวนร้อยละของรายได้

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
5,000-10,000 บาท	11	44.0
10,001-15,000 บาท	2	8.0
15,001-20,000 บาท	2	8.0
20,001-25,000 บาท	1	4.0
สูงกว่า 25,001 บาทขึ้นไป	9	36.0
รวม	25	100.0

จากตารางที่ 4-5 ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า กลุ่มประชากรทั้งหมด 25 ราย แยกตามรายได้ ส่วนใหญ่มีรายได้ 5,000-10,000 บาท จำนวน 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 44.0 รองลงมามี

รายได้สูงกว่า 25,001 บาทขึ้นไป จำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 36.0 และมีรายได้น้อยที่สุด 20,001-25,000 บาท จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.0

ตารางที่ 4-6 จำนวนร้อยละของสถานะปัจจุบันกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์

สถานะปัจจุบันกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์	จำนวน	ร้อยละ
เป็นสมาชิกของกลุ่ม	7	28.0
สนใจสมัครเป็นสมาชิกของกลุ่มต่อไป	6	24.0
มาเพื่อศึกษา ยังไม่สนใจสมัครเป็นสมาชิกของกลุ่มต่อไป	12	48.0
รวม	25	100.0

จากตารางที่ 4-6 ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า กลุ่มประชากรทั้งหมด 25 ราย แยกตามสถานะปัจจุบันกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ มาเพื่อศึกษา ยังไม่สนใจสมัครเป็นสมาชิกของกลุ่มต่อไปจำนวน 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 48.0 รองลงมาเป็นสมาชิกของกลุ่ม จำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.0 และน้อยที่สุด คือ สนใจสมัครเป็นสมาชิกของกลุ่มต่อไป จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.0

ตารางที่ 4-7 จำนวนร้อยละของความสนใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจหรือไม่

ความสนใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูป	จำนวน	ร้อยละ
สนใจ	25	100.0
ไม่สนใจ	-	-
รวม	25	100.0

จากตารางที่ 4-7 ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า กลุ่มประชากรทั้งหมด 25 ราย มีความสนใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ จำนวน 25 ราย คิดเป็นร้อยละ 100

ตอนที่ 2 ข้อมูลผลิตภัณฑ์สมุนไพร (กรณีเป็นเกษตรกร และมีความสนใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ)

ตาราง 4-8 จำนวนร้อยละของผลิตภัณฑ์สมุนไพรอะไรบ้าง จำนวนพื้นที่ และประมาณผลผลิตเท่าไร

ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	พื้นที่ (ไร่)	ประมาณผลผลิต (กก./ เดือน)
1. งาดำ	200	3,000
2. มะพร้าว	100	5,000
3. กัญชง / กัญชา	-	-
4. พริกสด	100	5,000
5. งาม่อน	-	-
6. ถั่วดาวอินคา	-	-
7. โกโก้	400	3,000
8. รำข้าว	-	-
9. กระเทียม	400	5,000
10. อะโวคาโด	-	-
11. ถั่วเหลือง	-	-
12. เมล็ดทานตะวัน	-	-
13. ปาล์ม	-	-
14. มะรุม	-	-
15. กระเจี๊ยบ	-	-
16. มะละกอ	-	-
17. ฟักทอง	-	-
18. มะกรูด	-	-
19. เทียนดำ	-	-
20. จิง	-	-

จากตารางที่ 4-8 ผลการศึกษา พบว่า ผลผลิตส้มุนไพรแปรรูป ที่มีพื้นที่ในการปลูกมากที่สุด คือ โกโก้ และกระเทียม มีพื้นที่การปลูกประมาณ 400 ไร่ รองลงมา คือ พื้นที่ปลูกงาดำ มีพื้นที่ประมาณ 200 ไร่ และมีพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 100 ไร่ คือ พื้นที่ปลูกมะพร้าว ในส่วนของผลผลิต ผลผลิตส้มุนไพรแปรรูปที่มีจำนวนมากที่สุด คือ มะพร้าว พริกสด และกระเทียม ให้ผลผลิต 5,000 กิโลกรัมต่อเดือน รองลงมา คือ งาดำ และโกโก้ ให้ผลผลิต 3,000 กิโลกรัมต่อเดือน

ตอนที่ 3 ความต้องการแปรรูปผลผลิตส้มุนไพร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

ผลผลิตส้มุนไพรที่ท่านต้องการแปรรูปตามลำดับความชอบ 3 ลำดับ ที่ตรงกับความต้องการของท่านมากที่สุด

ตารางที่ 4-9 จำนวนร้อยละเกี่ยวกับการแนวทางการผลิตส้มุนไพรแปรรูป

แนวทางการพัฒนาผลผลิต ส้มุนไพรแปรรูป	พืชส้มุนไพรจากตัวเลือก ในตอนที่ 2	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. ผลผลิตส้มุนไพรแปรรูปด้วยวิธีสกัด เย็น	มะพร้าว	19	76.0
2. ผลผลิตส้มุนไพรแปรรูปด้วยวิธี อบแห้ง (ทำชาส้มุนไพร ทำลูกประคบ)	ไม่มี	4	16.0
3. ผลผลิตส้มุนไพรแปรรูปด้วยสกัด น้ำมันหอมระเหย (ยาหม่อง)	ไม่มี	2	8.0

จากตารางที่ 4-9 ผลการศึกษานี้ พบว่า เกี่ยวกับการแนวทางการผลิตผลผลิตส้มุนไพรแปรรูป ที่มีแนวทางทางมากที่สุดคือ ผลผลิตส้มุนไพรแปรรูปสกัดเย็นจาก มะพร้าว จำนวน 19 ราย คิดเป็นร้อยละ 76.0 รองลงมาคือ ผลผลิตส้มุนไพรแปรรูปด้วยวิธีอบแห้ง (ทำชาส้มุนไพร ทำลูกประคบ) จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 16 และ ผลผลิตส้มุนไพรแปรรูปด้วยสกัดน้ำมันหอมระเหย (ยาหม่อง) จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 8.0

ตอนที่ 4 ความต้องการอบรมหลักสูตรแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ
ระบุเพียง 1 ชนิดที่ต้องการมากที่สุด

ตารางที่ 4-10 จำนวน ร้อยละความต้องการอบรมหลักสูตรแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร

ลำดับที่	เกี่ยวกับการแนวทางการผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูป	จำนวน	ร้อยละ
1	ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปสกัดเย็นจาก มะพร้าว	16	64.0
2	ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปสกัดเย็นจาก งาดำ	4	16.0
3	ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปสกัดเย็นจาก กระเทียม	5	20.0

จากตารางที่ 4-10 ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า เกี่ยวกับการแนวทางการผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูป ที่มีแนวทางทางมากที่สุดคือ ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปสกัดเย็นจาก มะพร้าว จำนวน 16 ราย คิดเป็นร้อยละ 64.0 รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปสกัดเย็นจาก กระเทียม จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.0 และ ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปสกัดเย็นจาก งาดำ จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.0

ผลจากการศึกษา โดยใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักย์ ตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักย์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า การอบรมผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปสกัดเย็น มาจากปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้เกิดความต้องการแปรรูป คือ

1. การเพิ่มมูลค่าด้วยการแปรรูป ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีประโยชน์และน่าสนใจ ซึ่งปัจจุบันการผลิตสมุนไพร หรือพืช ผัก อินทรีย์ส่งให้กับ modern trade และคู่ค้าอื่น ๆ อยู่แล้ว
 2. มะพร้าวถือว่าเป็นสมุนไพรอีกอย่างที่เติบโตได้ดีที่เพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีสภาพดินและอากาศที่สามารถปลูกมะพร้าวได้ดี
 3. ความสามารถในการผลิตมะพร้าวอินทรีย์ ของกลุ่ม 5,000 กิโลกรัมต่อเดือน
 4. แปรรูปผลิตได้รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ แบบมีส่วนร่วม (PGS) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์วิถีเพชรบูรณ์ และอยู่ระหว่างการขอรับรองมาตรฐาน Organic Thailand
 5. สรรพคุณน้ำมันมะพร้าวมีหลากหลายและสมุนไพรเพื่อการรักษาทางเลือกให้กับผู้ที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง ไขมัน หัวใจ การย่อยอาหาร และอื่น ๆ
- ดังนั้น สรุปได้ว่าความต้องการอบรมหลักสูตรแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจที่ต้องการมากที่สุด คือ ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปสกัดเย็นจากมะพร้าว

ตอนที่ 5 วิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรัก

ผู้วิจัยได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรัก อำเภอมะนัง จังหวัดเพชรบูรณ์ ให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีกิจกรรมการวิเคราะห์ศักยภาพกลุ่ม

จากการประชุมกลุ่มเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรัก

ภาพที่ 4.3 การประชุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรัก

ผลจากการอบรมพัฒนาศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรัก จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ อุปสรรค (SWOT Analysis) โดยให้สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรัก ช่วยกันระบุประเด็นใน 4 หัวข้อ คือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

ภาพที่ 4.4 วิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรัก

จุดแข็ง

1. เป็นพื้นที่ที่ทำการปลูกพืช ผัก สมุนไพร ปลอดภัยเพื่อจำหน่ายเป็นหลัก
2. สมาชิกผู้ปลูกพืช ผัก สมุนไพร มีประสบการณ์มายาวนาน
3. พืช ผัก สมุนไพร กำลังการผลิตเพียงพอ และต่อเนื่อง
4. มีเงินทุนหมุนเวียนให้บริการสมาชิกในกลุ่ม
5. ผลผลิตของกลุ่มมีการสุ่มตรวจคุณภาพทุกครั้ง เพื่อรับรองความปลอดภัย
6. มีความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์
7. สมาชิกกลุ่มมีเงินปันผลตามจำนวนหุ้นและผลการดำเนินงาน

จุดอ่อน

1. ต้นทุนค่าจ้างแรงงานสูงมาก
2. ขาดการวางแผนการผลิตที่ดี
3. ไม่มีตู้แช่ หรือห้องเย็นในการจัดเก็บผลผลิต
4. ไม่สามารถควบคุมคุณภาพในการขนส่งสำหรับลูกค้ารายใหญ่
5. สมาชิกและกลุ่ม ยังขาดเงินทุนหมุนเวียนในการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

โอกาส

1. มีตลาดในการจำหน่ายสินค้าหลายที่ เช่น ห้างสรรพสินค้าในกรุงเทพฯ ตลาดนัดธรรมชาติ, ฐานธรรมธุรกิจพระราม 9 , ตลาดกรีนมาร์เก็ต พระใหญ่ , ขายออนไลน์ , ผักปันเพื่อน Facebook , ร้านค้าในชุมชน ร้านหน้าฟาร์ม และงานออกร้านของภาครัฐ เช่น งานกาชาด มะขามหวาน งานเกษตรแฟร์
2. นำผลิตภัณฑ์เข้าขอมาตรฐาน OTOP เพื่อที่จะได้นำเสนอสินค้าในพื้นที่จัดแสดงสินค้าในประเทศ
3. มีตลาดรองรับผลผลิตที่แน่นอน
4. มีพื้นที่ในการทดลองปลูกและเรียนรู้ฟรี
5. ชุมชน กระจายรายได้สู่ชุมชนด้วยการจ้างงาน
6. ได้ร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการทักษะในการทำงาน

อุปสรรค

1. ความต้องการลดลง เนื่องจากกำลังซื้อลดลงจากภาวะวิกฤติต่าง ๆ
2. ผลผลิตพบปัญหาสภาพดินฟ้าอากาศแปรปรวน
3. ไม่มีหน้าร้านในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย
4. ไม่มีงบประมาณในการสร้างสถานที่ประกอบการเพื่อให้ได้รับมาตรฐาน

พัฒนาตัวผลิตภัณฑ์เพื่อหาต้นแบบของการพัฒนา โดยการอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกกลุ่ม

ผู้วิจัยได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา ให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีกิจกรรมการวิเคราะห์ศักยภาพกลุ่ม และเพื่อพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์เพื่อหาต้นแบบของการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา พบว่า สมาชิกต้องการอบรมแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปแบบสกัดเย็น ซึ่งจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า พี่สมุนไพรที่สมาชิกกลุ่มต้องการนำมาแปรรูปด้วยวิธีสกัดเย็น คือ มะพร้าว ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของกลุ่มที่ต้องการ

ผลจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ พบว่า มีพืชสมุนไพรหลายชนิดที่สามารถนำมาแปรรูปด้วยวิธีสกัดเย็นได้ อาทิ มะพร้าว พริกแห้ง งาดำ ถั่วลิสง ฯลฯ

(ก) มะพร้าว

(ข) พริกแห้ง

ภาพที่ 4.5 วัตถุดิบ (ก) มะพร้าว (ข) พริกแห้ง

(ก) งาดำ

(ข) ถั่วลิสง

ภาพที่ 4.6 วัตถุดิบ (ก) งาดำ (ข) ถั่วลิสง

ผลจากการอบรมเชิงปฏิบัติการได้นำพืช สมุนไพรต่างๆ มาทำการสาธิตการสกัดเย็นจากเครื่องสกัดเย็น เพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ตัวใหม่ที่ทางกลุ่มยังไม่มีการผลิต

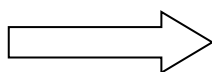
ภาพที่ 4.7 แนะนำพืชสมุนไพรที่สามารถใช้เครื่องสกัดเย็นได้

ภาพที่ 4.8 พืชสมุนไพรที่สามารถใช้เครื่องสกัดเย็นได้ พริกแห้ง งาดำ ถั่วลิสง มะพร้าว

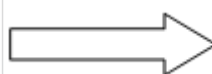
ภาพที่ 4.9 สาธิตการใช้เครื่องสกัดเย็น โดยใช้พืชสมุนไพร

(ก) การสกัดเย็นจากพริก

(ข) น้ำมันสกัดเย็นจากพริก

ภาพที่ 4.10 สาธิตการสกัดเย็น โดยใช้พืชสมุนไพร พริก

(ก) การสกัดเย็นจาก งา

(ข) น้ำมันสกัดเย็นจาก งา

ภาพที่ 4.11 สาธิตการสกัดเย็น โดยใช้พืชสมุนไพร งา

(ก) การสกัดเย็นจาก ถั่วลิสง

(ข) น้ำมันสกัดเย็นจาก ถั่วลิสง

ภาพที่ 4.12 สาธิตการสกัดเย็น โดยใช้พืชสมุนไพร ถั่วลิสง

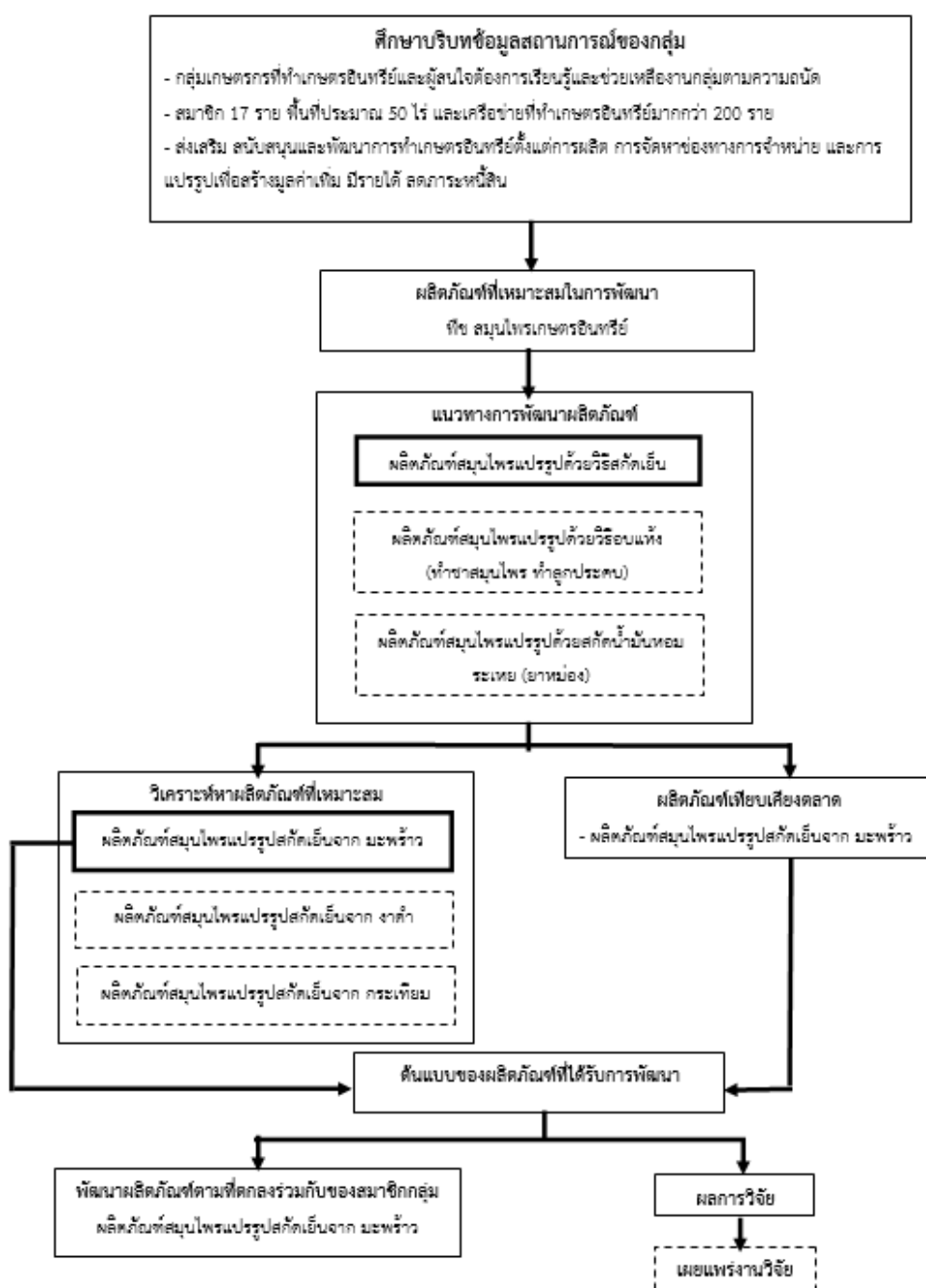
(ก) การสกัดเย็นจาก มะพร้าว

(ข) น้ำมันสกัดเย็นจาก มะพร้าว

ภาพที่ 4.13 สาธิตการใช้เครื่องสกัดเย็น มะพร้าว

ทั้งนี้ ผลจากการศึกษา การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักฯ ตามวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักฯ และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักฯ ได้วิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสม สามารถสรุปออกมาได้ดังนี้

ภาพที่ 4.14 สรุปผลการวิจัยตามกรอบแนวคิด

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักซ์ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากประชากรกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักซ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักซ์ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักซ์ ในการศึกษาผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักซ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

สรุปผลการศึกษา

อภิปรายผล ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักซ์

ศึกษาสภาพทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักซ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ มีกลุ่มเกษตรกร คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักซ์ จัดตั้งโดยกลุ่มเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์และผู้สนใจต้องการเรียนรู้และช่วยเหลืองานกลุ่มตามความถนัด ตั้งอยู่ที่ 218 หมู่ 9 บ้านวังซอง ตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน 20 กุมภาพันธ์ 2563 ปัจจุบันมีสมาชิก 25 ราย พื้นที่ประมาณ 1,200 ไร่ และเครือข่ายที่ทำเกษตรอินทรีย์มากกว่า 200 ราย และพบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักซ์ เป็นเพศหญิงทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100 มีอายุ 61-70 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 32 การศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 68 มีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 48 มีรายได้ส่วนใหญ่ 5,000 –10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 44 และสถานะปัจจุบันกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักซ์ มาเพื่อศึกษายังไม่สนใจสมัครเป็นสมาชิกของกลุ่มต่อไป คิดเป็นร้อยละ 48 และมีความสนใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ คิดเป็นร้อยละ 100

ผลการดำเนินงาน ในปี 2565 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรักซ์ มีรายได้ประมาณ 20,000-50,000 บาท/เดือน จากผลิตภัณฑ์สินค้าแปรรูป การบริการอาหาร และท่องเที่ยว และข้าว ผัก และผลไม้

สด สัตว์สวนรายได้กลุ่มเข้าส่วนกลาง 5-10% เพื่อใช้ในการดำเนินงานและปันผล ด้านการตลาด จำหน่ายทางห้างสรรพสินค้าในกรุงเทพฯ ตลาดนัดธรรมชาติ ฐานธรรมธธุรกิจพระราม 9 ตลาดกรีนมาร์เก็ต พระใหญ่ ขายออนไลน์ ผักปันเพื่อน Facebook ร้านค้าในชุมชน ร้านหน้าฟาร์ม งานออกร้านของภาครัฐ เช่น งานกาชาดมะขามหวาน งานเกษตรแฟร์

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์

ผลการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีกิจกรรมการวิเคราะห์ศักยภาพกลุ่มจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ อุปสรรค (SWOT Analysis) โดยให้สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนระบุประเด็นใน 4 หัวข้อ คือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ มีจุดแข็ง คือพื้นที่ของกลุ่มและพื้นที่เครือข่ายของสมาชิกกลุ่มเป็นพื้นที่ทำการปลูกพืช ผักสมุนไพร ปลอดภัยเพื่อจำหน่ายเป็นหลัก สมาชิกมีประสบการณ์ในการเพาะปลูกมายาวนาน และต่อเนื่อง ผลผลิตของกลุ่มที่ความปลอดภัยและน่าเชื่อถือเพราะผลิตจากกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ และกลุ่มยังมีเงินทุนหมุนเวียนรวมถึงมีการปันผลให้กับสมาชิก นอกจากนั้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์มีโอกาสรื่องการตลาด คือ มีตลาดในการจำหน่ายสินค้าหลายที่ เช่น ห้างสรรพสินค้าในกรุงเทพฯ ตลาดนัดธรรมชาติ ฐานธรรมธธุรกิจพระราม 9 ตลาดกรีนมาร์เก็ต พระใหญ่ ขายออนไลน์ ผักปันเพื่อน Facebook ร้านค้าในชุมชน ร้านหน้าฟาร์ม และงานออกร้านของภาครัฐ เช่น งานกาชาดมะขามหวาน งานเกษตรแฟร์ มีการส่งเสริมความรู้ พัฒนาทักษะในการทำงาน และกระจายรายได้สู่ชุมชนด้วยการจ้างงาน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ยังมี จุดอ่อน คือ ปัญหาเรื่องต้นทุนค่าแรงสูง ขาดการวางแผนที่ดี ไม่มีตู้แช่หรือห้องเย็นในการจัดเก็บผลผลิต และมีอุปสรรค คือ กำลังซื้อลดลงด้วยภาวะเศรษฐกิจ สภาพดินฟ้าอากาศ ไม่มีหน้าร้านในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย และยังขาดงบประมาณที่ใช้สร้างสถานที่

ผลจากการประชุมกลุ่มเพื่อสำรวจแนวทางการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ คือ ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปด้วยวิธีสกัดเย็น ซึ่งวัตถุดิบที่ใช้ คือ มะพร้าว ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ คือ ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปสกัดเย็นจากมะพร้าว

เนื่องจากปัจจัยดังนี้ การเพิ่มมูลค่าด้วยการแปรรูป ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีประโยชน์และน่าสนใจ ซึ่งปัจจุบันการผลิตสมุนไพร หรือพืช ผัก อินทรีย์ส่งให้กับ modern trade และคู่ค้าอื่น ๆ อยู่แล้ว

มะพร้าวถือว่าเป็นสมุนไพรอีกอย่างที่ได้โตได้ดีที่เพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีสภาพดินและอากาศที่สามารถปลูกมะพร้าวได้ดี ความสามารถในการผลิตมะพร้าวอินทรีย์ ของกลุ่ม 5 -10 ต้นต่อปี แปลงผลิตได้รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ แบบมีส่วนร่วม (PGS) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์วิถีเพชรบูรณ์ และอยู่ระหว่างการขอรับรองมาตรฐาน Organic Thailand และสรรพคุณน้ำมันมะพร้าวมีหลากหลาย อีกทั้งยังเป็นสมุนไพรเพื่อการรักษาทางเลือกให้กับผู้ที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง ไขมัน หัวใจ การย่อยอาหาร และอื่น ๆ

อภิปรายผล

สภาพทั่วไปกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักซ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวนสมาชิกทั้งหมด 25 ราย พื้นที่ในการปลูกผักปลอดภัยจำนวนทั้งสิ้น 1,200 ไร่ โดยกลุ่มและเครือข่ายที่ทำเกษตรอินทรีย์มีมากกว่า 200 ราย และพบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักซ์ มีความสนใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ผลการดำเนินงานมาจากผลิตภัณฑ์สินค้าแปรรูป การบริการอาหาร และท่องเที่ยว และข้าว ผัก และผลไม้สด สัดส่วนรายได้กลุ่มเข้าส่วนกลาง 5-10% เพื่อใช้ในการดำเนินงานและปันผล ด้านการตลาด จำหน่ายทาง ห้างสรรพสินค้าในกรุงเทพฯ ตลาดนัดธรรมชาติ ฐานธรรมธุรกิจพระราม 9 ตลาดกรีนมาร์เก็ต พระใหญ่ ขายออนไลน์ ผักปันเพื่อน Facebook ร้านค้าในชุมชน ร้านหน้าฟาร์ม งานออกร้านของภาครัฐ เช่น งานกาชาดมะขามหวาน งานเกษตรแฟร์

จากการศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักซ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีกิจกรรมการวิเคราะห์ศักยภาพกลุ่มจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค สอดคล้องกับสัสดี กำแพงดี, ชมพูนุท ศรีพงษ์ และปิยะดา มณีนิล ที่ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันผลิตภัณฑ์แปรรูปน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น ของกลุ่มแม่บ้านอำเภอนองจิก จังหวัดปัตตานี พบว่า จุดเด่นของกลุ่มคือด้านวัตถุดิบที่นำมาใช้ มีในพื้นที่ หาได้ง่าย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักซ์ มีจุดแข็งเรื่องของพื้นที่ที่ทำการปลูกพืช ผัก สมุนไพร ปลอดภัยเพื่อจำหน่ายเป็นหลัก สอดคล้องกับพรพจน์ ศรีตัน ได้ศึกษานวัตกรรมทางสังคมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่การแข่งขันเชิงพาณิชย์ ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พบว่า กลุ่มใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างรู้คุณค่า และยึดการพึ่งพาตนเอง โดยอาศัยเทคโนโลยีที่เป็นภูมิปัญญาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง ตลอดจนการคัดยอยอดผลิตภัณฑ์ให้เกิดการแปรรูปอย่างยั่งยืน

ผลจากการประชุมกลุ่มเพื่อสำรวจแนวทางการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ คือ ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปด้วยวิธีสกัดเย็น ซึ่งวัตถุดิบที่ใช้ คือ มะพร้าว ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ คือ ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปสกัดเย็นจากมะพร้าว เนื่องจากปัจจัยดังนี้ การเพิ่มมูลค่าด้วยการแปรรูป ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีประโยชน์และน่าสนใจ ซึ่งปัจจุบันการผลิตสมุนไพร หรือพืช ผัก อินทรีย์ส่งให้กับ modern trade และคู่ค้าอื่น ๆ อยู่แล้ว มะพร้าวถือว่าเป็นสมุนไพรอีกอย่างที่ได้โตได้ดีที่เพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีสภาพดินและอากาศที่สามารถปลูกมะพร้าวได้ดี ความสามารถในการผลิตมะพร้าวอินทรีย์ ของกลุ่ม 5 -10 ตันต่อปี แปลงปลูกผลิตได้รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ แบบมีส่วนร่วม (PGS) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์วิถีเพชรบูรณ์ และอยู่ระหว่างการขอรับรองมาตรฐาน Organic Thailand และสรรพคุณน้ำมันมะพร้าวมีหลากหลาย อีกทั้งยังเป็นสมุนไพรเพื่อการรักษาทางเลือกให้กับผู้ที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง ไขมัน หัวใจ การย่อยอาหาร และอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังทองร่วมใจรักษ์ มีข้อเสนอสำคัญๆ อยู่ 3 ประการ ได้แก่

1. พัฒนาและปรับปรุงลักษณะของผลิตภัณฑ์ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาวิสาหกิจให้กับกลุ่มอื่นๆ มีการจัดอบรมให้ความรู้และขั้นตอนกระบวนการพัฒนา
2. จัดอบรมในเรื่องการวางแผนธุรกิจให้กับกลุ่ม จะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของตนเอง
3. ควรมีการจัดอบรมในเรื่องการรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากพืช ผัก สมุนไพรอื่นๆ ในรูปแบบการพัฒนาอื่นๆ เพื่อให้เกิดความหลากหลายในผลิตภัณฑ์อื่นๆ

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). **ความสำคัญของการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร**. กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 มกราคม 2566. จาก <http://www.sceb.doae.go.th/data/ktank>.
- กรมส่งเสริมการเกษตร.(2563). การแปรรูปผัก ผลไม้ เพิ่มเพิ่มมูลค่า. กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. สืบค้นเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2566. จ า ก https://mediatank.doae.go.th/medias/file_upload/0_7_-2_0_2_2_/2_-1738850811685209.pdf
- กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). **ความสำคัญของการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร**. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2566. จาก <http://www.sceb.doae.go.th>
- ทรงคุณ จันทจร, พิสิฐ บุษยไชย, และ ไพรัช ถิตย์ผาด. (2552). **คุณค่าอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการนำมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและภาคใต้**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.
- เพ็ญศรี ศรีวัช. (2553). (19 เมษายน 2553). **แปรรูปน้ำมันมะพร้าวด้วยสารสกัดสมุนไพร**. <http://www.dailynews.co.th/newstartpage/index.cfm?page=content&categoryId=339&contentID=60558>.
- ประคอง ชลากาญจนา, ทิพรรัตน์ หมายหมั่น, เสาวลักษณ์ ปาคำ และ ไอลดา คำมูล. (2565). **แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหัวฝาย ตำบลห้วยทราย อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่**. วารสารช่วงฉาย ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2565. หน้า 26-36.
- ณัฐดนัย เนียมทอง. (2561). การสกัดเย็น. (2011, 31 March). การสกัดเย็น คืออะไร ? สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2566, จาก <https://www.nstda.or.th/th/vdo-nstda/science-day-techno/4072-pure-virgin-oils>.
- ลลิตา อัดนโถ. การผลิตน้ำมันมะพร้าวปืบเย็นคุณภาพสูง วารสารการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน 2548.หน้า 67-72.

- สิริยา คงสมพงษ์. (2557). รายงานผลสรุปการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารภาครัฐ หลักสูตรการสร้างมูลค่าจากต้นน้ำถึงปลายน้ำ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน
- สัสดี กำแพงดี, ชมพูนุท ศรีพงษ์ และปิยะดา มณีนิล. (2559). การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันผลิตภัณฑ์แปรรูปน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น ของกลุ่มแม่บ้านอำเภอนองจิก จังหวัดปัตตานี. ทุนอุดหนุนจากงบประมาณบำรุงการศึกษาประจำปี 2559. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- สุดอนอม ต้นเจริญ. (2560). แนวทางการพัฒนาคุณภาพสินค้า OTOP ของวิสาหกิจชุมชนอำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2561. หน้า 155-166.
- สุตาภัทร คงเกิด และจิรภัทร กิตติวรากล. (2563). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการปรับภาพลักษณ์ โดยใช้สมุนไพรในการเพิ่มมูลค่าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ. 5 (8), 66-88.
- สุพาดา สิริกุดตา. (2557). แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มของแหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรี ประเทศไทย. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 17 (17), 215-230.
- พรพจน์ ศรีตัน. (2564). โครงการนวัตกรรมทางสังคมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่การแข่งขันเชิงพาณิชย์ ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน. สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2565 จาก <http://www.cusri.chula.ac.th>.
- พระราชบัญญัติฉบับที่ 3 ปีพุทธศักราช 2522. [อินเทอร์เน็ต]. [สืบค้นเมื่อวันที่ 26 ม.ค. 2566]. : elib.fda.moph.go.th/fulltext2/กฎหมาย/กองควบคุมยา/พรบ/Law3.
- สถานศึกษาการพัฒนาการจัดการอุทยานแห่งชาติทางบก จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2566). สมุนไพรในอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง. <http://www.npic-surat.com/web/images/stories/document/research54/botte1n.pdf>. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2566.
- Mccathy & Pereault, Jr. (1991). *Basic Marketing*. New York : Mc Graw-Hill. P. 342
- SME Starup. (2563). ธุรกิจแปรรูปสมุนไพร โอกาสใหม่เพิ่มรายได้เกษตรกร. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2566. จาก <https://www.bangkokbanksme.com/en/processing-herbs-bcgmodel>.

งานวิจัยเรื่อง

การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของ
วิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรัก

คำชี้แจง แบบสำรวจความต้องการงานวิจัย

แบบสำรวจนี้ เป็นแบบสำรวจความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปจัดทำขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย มีวัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจความต้องการแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรัก เพื่อพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์เพื่อหาต้นแบบของการพัฒนา โดยการอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกกลุ่ม

ตอนที่ 1 เพื่อศึกษาบริบท และสภาพทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรัก

คำชี้แจง : กรุณาใส่เครื่องหมาย ☐ ลงใน ☐ หน้าคำตอบที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด

1. เพศ

1. ☐ ชาย

2. ☐ หญิง

2. อายุ

1. ☐ 15-30 ปี

2. ☐ 31-40 ปี

3. ☐ 41-50 ปี

4. ☐ 51-60 ปี

5. ☐ 61-70 ปี

6. ☐ 71 ปีขึ้นไป

3. การศึกษา

1. ☐ ประถม

2. ☐ มัธยม

3. ☐ สูงกว่ามัธยม

4. ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

4. อาชีพหลัก

1. ☐ เกษตรกร

2. ☐ รับจ้าง

3. ☐ ธุรกิจส่วนตัว

4. ☐ แม่บ้าน

5. ☐ อื่นๆ ระบุ.....

5. รายได้

1. ☐ 5,000-10,000 บาท

2. ☐ 10,001-15,000 บาท

3. ☐ 15,001-20,000 บาท

4. ☐ 20,001-25,000 บาท

5. ☐ สูงกว่า 25,001 บาทขึ้นไป

6. สถานะปัจจุบันกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์

1. ☐ เป็นสมาชิกของกลุ่ม
2. ☐ สนใจสมัครเป็นสมาชิกของกลุ่มต่อไป
3. ☐ มาเพื่อศึกษา ยังไม่สนใจสมัครเป็นสมาชิกของกลุ่มต่อไป

7. ท่านความสนใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจหรือไม่

1. ☐ สนใจ
2. ☐ ไม่สนใจ

ตอนที่ 2 ข้อมูลผลิตภัณฑ์สมุนไพร (กรณีเป็นเกษตรกร และมีความสนใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ)

คำชี้แจง : กรุณาใส่เครื่องหมาย ☐ ลงใน ☐ หน้าคำตอบที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด

ท่านมีผลิตภัณฑ์สมุนไพรอะไรบ้าง จำนวนประมาณเท่าไร ในพื้นที่ของท่าน (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 ชนิด)

1. ☐ งามดำ	พื้นที่.....ไร่	ประมาณผลผลิต..... กก/ เดือน
2. ☐ มะพร้าว	พื้นที่.....ไร่	ประมาณผลผลิต..... กก/ เดือน
3. ☐ กัญชง / กัญชา	พื้นที่.....ไร่	ประมาณผลผลิต..... กก/ เดือน
4. ☐ พริกสด	พื้นที่.....ไร่	ประมาณผลผลิต..... กก/ เดือน
5. ☐ งาม่อน	พื้นที่.....ไร่	ประมาณผลผลิต..... กก/ เดือน
6. ☐ ถั่วดาอินคา	พื้นที่.....ไร่	ประมาณผลผลิต..... กก/ เดือน
7. ☐ โกโก้	พื้นที่.....ไร่	ประมาณผลผลิต..... กก/ เดือน
8. ☐ รำข้าว	พื้นที่.....ไร่	ประมาณผลผลิต..... กก/ เดือน
9. ☐ กระเทียม	พื้นที่.....ไร่	ประมาณผลผลิต..... กก/ เดือน
10. ☐ อะโวคาโด	พื้นที่.....ไร่	ประมาณผลผลิต..... กก/ เดือน
11. ☐ ถั่วเหลือง	พื้นที่.....ไร่	ประมาณผลผลิต..... กก/ เดือน
12. ☐ เมล็ดทานตะวัน	พื้นที่.....ไร่	ประมาณผลผลิต..... กก/ เดือน
13. ☐ ปาล์ม	พื้นที่.....ไร่	ประมาณผลผลิต..... กก/ เดือน
14. ☐ มะรุม	พื้นที่.....ไร่	ประมาณผลผลิต..... กก/ เดือน

15. ☐ กระเจี๊ยบ พื้นที่.....ไร่ ปริมาณผลผลิต..... กก/ เดือน
16. ☐ มะละกอ พื้นที่.....ไร่ ปริมาณผลผลิต..... กก/ เดือน
17. ☐ ฟักทอง พื้นที่.....ไร่ ปริมาณผลผลิต..... กก/ เดือน
18. ☐ มะกรูด พื้นที่.....ไร่ ปริมาณผลผลิต..... กก/ เดือน
19. ☐ เทียนดำ พื้นที่.....ไร่ ปริมาณผลผลิต..... กก/ เดือน
20. ☐ ขิง พื้นที่.....ไร่ ปริมาณผลผลิต..... กก/ เดือน

ตอนที่ 3 ความต้องการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

คำชี้แจง : โปรดกรอกข้อมูลผลิตภัณฑ์สมุนไพร จากตอนที่ 2 หากท่านต้องการแปรรูป ในช่องว่างตามลำดับความชอบ 3 ลำดับ ที่ตรงกับความต้องการของท่านมากที่สุด

ลำดับที่	เกี่ยวกับการแนวทางการผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูป
1	1. ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปสกัดเย็นจาก.....
2	2. ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปสกัดเย็นจาก.....
3	3. ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปสกัดเย็นจาก.....

ตอนที่ 4 ความต้องการอบรมหลักสูตรแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ระบุเพียง 1 ชนิดที่ต้องการมากที่สุด

☐ ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปสกัดเย็นจาก.....

ตอนที่ 5 วิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์
ข้อคำถามในการสัมภาษณ์

จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
1.....	1.....
2.....	2.....
3.....	3.....
4.....	4.....
5.....	5.....
โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
1.....	1.....
2.....	2.....
3.....	3.....
4.....	4.....
5.....	5.....
6.....	6.....

ปัญหา / อุปสรรค

ข้อเสนอแนะ / ความต้องการ

ภาพประกอบงานวิจัย ลงพื้นที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน
วังของร่วมใจรักษ์

ภาพที่ 1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ ประชุมเพื่อแต่งตั้งคณะทำงาน

ภาพที่ 2 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังของร่วมใจรักษ์ ประชุมเพื่อหาแนวทางการทำงาน

ภาพที่ 3 การสาธิตการสกัดเย็นจากผู้เชี่ยวชาญ

ภาพที่ 4 สาธิตการสกัดเย็นจากพืชสมุนไพร ถั่วลิสง

ภาพที่ 5 กากจากการสกัดเย็นจากพืชสมุนไพร ถั่วลิสง

ภาพที่ 6 น้ำมันที่ได้จากการสกัดเย็นจากพืชสมุนไพร ถั่วลิสง

ภาพที่ 7 สารสกัดสกัดเย็นจากพืชสมุนไพร

ภาพที่ 8 น้ำมันที่ได้จากการสกัดเย็นจากพืชสมุนไพร

ภาพที่ 9 น้ำมันที่ได้จากการสกัดเย็นจากพืชมุนไพร พริก

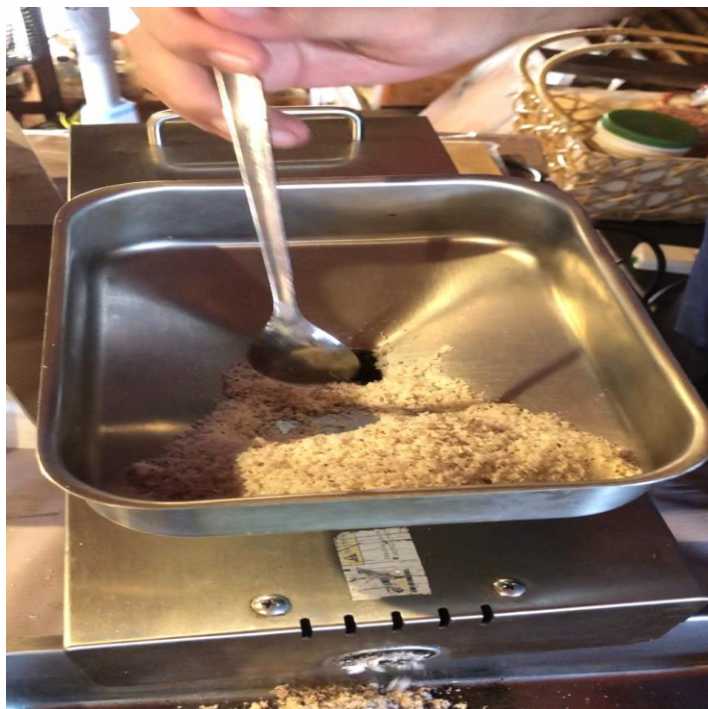
ภาพที่ 10 สาคิตการสกัดเย็นจากพืชมุนไพร งา

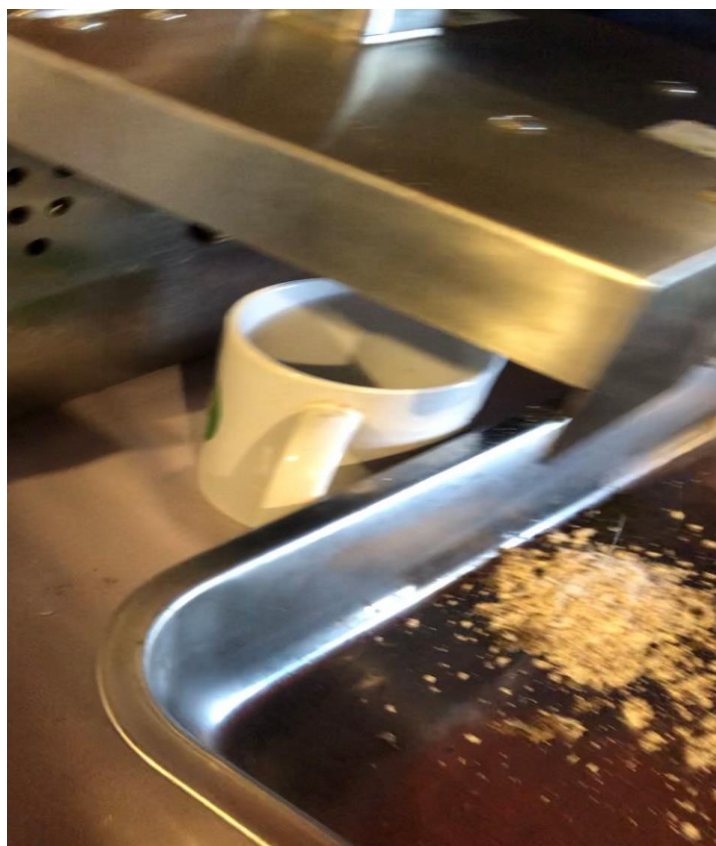
ภาพที่ 11 น้ำมันที่ได้จากการสกัดเย็นจากพืชสมุนไพร งา

ภาพที่ 12 น้ำมันที่ได้จากการสกัดเย็นจากพืชสมุนไพร งา

ภาพที่ 13 สาธิตการสกัดเยื่อจากฟิชสมุนไพรมะพร้าว

ภาพที่ 14 น้ำมันที่ได้จากการสกัดเยื่อจากฟิชสมุนไพรมะพร้าว

ภาพที่ 15 ให้ความรู้ในการอบรมตามความต้องการของกลุ่ม

ภาพที่ 16 สอบถามความต้องการของกลุ่มในการเลือกสมุนไพรที่จะนำมาสกัดเย็นเป็นผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 17 รวบรวมแบบสอบถามจากการสำรวจความต้องการ

ภาพที่ 18 รวบรวมแบบสอบถามจากการสำรวจความต้องการ

ภาพที่ 19 แนะนำอุปกรณ์ และวัตถุดิบในการสกัดเย็น

ภาพที่ 20 สาธิตการใช้อุปกรณ์ในการสกัดเย็น

ภาพที่ 21 สาธิตการสกัดเย็นจากการสำรวจความต้องการของกลุ่ม คือ มะพร้าว

ภาพที่ 22 กากของวัตถุดิบมะพร้าวที่เกิดจากการสกัดเย็น มะพร้าว

ภาพที่ 23 ผลิตภัณฑ์จากกลุ่มวังของร่วมใจรักษ์

(ก) มะพร้าว

(ข) พริกไทย

(ค) พริก

ภาพที่ 24 วัตถุดิบที่ใช้ในการสกัดเย็น

(ก) เครื่องสำหรับใช้สกัดเย็น

(ข) ด้านหน้าของเครื่องสกัดเย็น

(ค) ด้านบนเครื่องสกัดเย็น

(ง) ด้านข้างของเครื่องสกัดเย็น

ภาพที่ 25 เครื่องสกัดเย็น

(ก) น้ำมันสกัดเย็นจาก รำข้าว

(ข) น้ำมันสกัดเย็นจาก ขมิ้น

(ก) น้ำมันสกัดเย็นจาก พริก

(ข) น้ำมันสกัดเย็นจาก งา

ภาพที่ 26 ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการสกัดเย็นพืชสมุนไพร

ภาพที่ 27 น้ำมันที่ได้จากการสกัดเย็นมะพร้าว

ภาพที่ 28 น้ำมันสกัดเย็นจากมะพร้าว

ประวัติคณะผู้วิจัย

1. ชื่อ – นามสกุล นางสาวจตุพร จันทรเพชร
Miss Jatupon Janpet
2. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน 3-6701-00943-86-2
3. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์
4. ตำแหน่งทางวิชาการ -
5. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์ 67000
6. ประวัติการศึกษา ศ.บ. (เศรษฐศาสตร์การเงิน)
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ศ.ม. (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ)
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ปร.ด. (เศรษฐศาสตร์)
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
7. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ
คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
8. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย
 - 8.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี ใน
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ของนักเรียนอาชีวศึกษาในจังหวัด
เพชรบูรณ์ ปีงบประมาณ 2554
 - 8.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี
ปีงบประมาณ 2555
 - 8.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งภายนอกและภายใน
มหาวิทยาลัย ปีงบประมาณ 2556
 - 8.4 คลัสเตอร์ เครื่องมือเพื่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน
กรณีศึกษา: กลุ่มผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้เพื่อการส่งออก ตำบลงมูล
เหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ ปีงบประมาณ 2558

- 8.5 ความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจ (Cluster) ผ้าทอพื้นเมือง
ปีงบประมาณ 2561
- 8.6 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการบริการโฮมสเตย์ กรณีศึกษา
โฮมสเตย์บ้านสนสวย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ปีงบประมาณ
2562
- 8.7 แนวทางการเพิ่มรายได้ และสร้างรูปแบบการออมแก่กลุ่มสตรี
บ้านบึงยาง ด้วยศาสตร์พระราชา ปีงบประมาณ 2564
- 8.8 การศึกษาแนวทางความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจ
เพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มเกษตรกรผักปลอดภัย อำเภอหล่มสัก
จังหวัดเพชรบูรณ์ ปีงบประมาณ 2565
- 8.9 การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ
ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังซองร่วมใจรัก ปีงบประมาณ 2566
- 8.10 แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาร้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อ
รองรับพฤติกรรมผู้บริโภคของนักท่องเที่ยว อำเภอหล่มเก่า
จังหวัดเพชรบูรณ์ ปีงบประมาณ 2567